

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра Економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Грінченко Р.В.

_____ (підпис)

“12” травня 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою

«Економіка підприємства та організація підприємницької діяльності»

на тему: «Шляхи зниження витрат підприємства

(на прикладі ТОВ «Трексім»)»

(назва теми)

Виконавець:

студентка ЦЗФН

Кашуба Ольга Андріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Семенова Валентина Григорівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ /підпис/

Одеса 2026

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Сутність та види витрат підприємства.....	6
1.2. Класифікація витрат підприємства.....	12
РОЗДІЛ 2. ДИНАМІКА ЗМІНИ РІВНЯ ВИТРАТ У ТОВ «ТРЕКСІМ»	
2.1. Основні показники діяльності ТОВ «Трексім».....	20
2.2. Аналіз динаміки витрат ТОВ «Трексім».....	36
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ У ТОВ «ТРЕКСІМ».....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
	58
	61

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

Життєдіяльність вітчизняних підприємств знаходиться сьогодні під впливом різноманітних викликів та кризових явищ. Військові дії на території України, постійні обстріли з боку Російської Федерації енергетичної структури, промислових та інфраструктурних об'єктів підвищують рівень ризиків та втрат для усіх сфер діяльності.

Енергетична криза кінця 2025 початку 2026 року, спровокована нищівними ударами по паливно-енергетичних комплексах України спричинила зростання витрат на виготовлення продукції та надання послуг, що на фоні скорочення рівня дохідності в цілому скоротило рівень споживання та замовлень.

Нова кризова хвиля, пов'язана з війною у Перській Затоці посилює негативні тенденції щодо зростання транспортних витрат, вартості нафти, видів палива та енергоносіїв і потребує від підприємств заходів з оптимізації витрат.

Тому важливого значення набуває дослідження витрат підприємства, виділення найбільш вагомих елементів витрат та розробка та обґрунтування заходів, орієнтованих на зниження рівня витрат підприємства.

Актуальність теми даного дослідження визначається зростанням рівня витрат підприємства під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і необхідністю їх скорочення для забезпечення ефективності діяльності підприємницьких структур.

Метою роботи є вивчення теоретичної сутності категорії «витрати підприємства» та визначення основних шляхів зниження рівня витрат підприємства на прикладі ТОВ «Трексім».

Об'єктом дослідження є основні показники діяльності та витрати ТОВ «Трексім».

Предметом дослідження є процеси діяльності підприємства та основні шляхи зниження рівня витрат у ТОВ «Трексім».

Для досягнення мети даного дослідження виділені наступні завдання:

- визначити роль та значення витрат підприємства для його успішного функціонування;
- розглянути різні підходи науковців щодо визначення категорії «витрати підприємства»;
- дослідити економічну сутність собівартості продукції підприємства;
- розглянути класифікацію видів витрат на підприємства;
- дослідити основні аспекти діяльності досліджуваного підприємства;
- зробити аналіз основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Трексім» за останні роки;
- дослідити фінансове становище ТОВ «Трексім»;
- проаналізувати показники ліквідності та фінансової стійкості ТОВ «Трексім» ;
- зробити аналіз різних видів витрат ТОВ «Трексім», визначити динаміку їх змін;
- визначити основні шляхи зменшення рівня витрат у ТОВ «Трексім»;
- розробити та економічно обґрунтувати заходи, спрямовані на зниження рівня витрат ТОВ «Трексім».

Методи дослідження. Під час дослідження використовувались наступні методи дослідження:

- аналізу;
- синтезу;
- абстрагування;
- індукції та дедукції;
- класифікації та систематизації;
- узагальнення;
- групування;
- спостереження;
- вимірювання;
- порівняння;
- графічний та табличний методи тощо.

Інформаційною базою дослідження є відповідні нормативні документи та законодавчі акти України, Постанови Кабінету Міністрів України, Укази Президента України, Закони України, Постанови Верховної Ради, монографії, підручники та наукові публікації щодо економічної природи категорії «витрати підприємства», статистична звітність підприємства ТОВ «Трексім».

Обсяг та структура роботи: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 40 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 64 сторінки.

РОЗДІЛ І. ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та види витрат підприємства

Серед багатьох показників ефекту та ефективності діяльності підприємства витрати підприємства за різними напрямками відображають реальне фінансове навантаження підприємства щодо забезпечення його ресурсами та технологічними, виробничими, збутовими та ринковими процесами в реалізації його діяльності.

Законодавчо-нормативна база щодо формування витрат підприємства відображена в низці законодавчих актів та положень [1- 3].

Економічна природа категорії «витрати підприємства» досліджувалась багатьма науковцями і практиками. Проблематиці визначення та класифікації витрат присвячені наукові праці Ф.Ф. Бутинця [4], С.Ф. Голова [5], М.Г. Грещака, О.С. Коцюби [6], Е.Ф. Дербіна, О.І. Кілієвич [7], В.А. Дерія [8], Т.В. Діiodоренко [9], В.П. Завгороднього, В.Я. Савченко [10], М.І. Манілич, М.І. Миронюк [11], Л.В. Нападовської [12], О.І. Павликівської [13].

Інші науковці присвятили свої дослідження управлінським процесам у сфері витрат. До них відносяться О.В. Родіна [14], М.Г. Грещак, О.С. Коцюба [15], В.І. Бачинський, К.І. Кузьмінська [16], Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.В. Малюга [17], С.В. Гуцайлюк [18], П.О. Куцик, О.М. Чабанюк [19], Ф. Макарук [20] та інші.

Науковці, досліджуючи проблеми оптимізації витрат підприємства надають різноманітні тлумачення категорії «витрати підприємства».

Е.Ф. Дербін та О.І. Кілієвич ототожнюють витрати з ресурсами і вартістю на природні ресурси та фактори виробництва [7, с. 72].

Л.В. Нападовська під витратами пропонує розуміти витрати пов'язані з формуванням собівартості продукції та зменшення економічної вигоди протягом

звітнього періоду, або збільшення зобов'язань підприємства, що веде до зменшення капіталу [12, с. 64].

Інші науковці зазначають, що витрати передбачають процес перетворення грошей на ресурси діяльності, а затрати – це загальноекономічне поняття, що характеризує використання різних за своїм характером і властивостями речовин і сил природи у процесі господарювання [24, с. 241].

М.Г. Грещак та О.С. Коцюба розглядають обсяг спожитих ресурсів підприємства у грошових одиницях для досягнення мети діяльності у вигляді витрат підприємства [6].

О.В. Родіна зазначає, що витрати включають усі види спожитих ресурсів та використаних факторів виробництва, що включені до обліку підприємства, відображені у грошовому еквіваленті, використані для здійснення фінансово-господарської діяльності для отримання рішень [14].

Собівартість як економічна категорія є важливим показником діяльності підприємства. Вона слугує основою для обліку та контролю витрат, пов'язаних із виробництвом і реалізацією продукції. Крім того, собівартість виступає базою для формування ціни товару та визначає її мінімальний рівень, адже встановлення ціни нижче собівартості призводить до збитків підприємства. Також цей показник безпосередньо впливає на величину прибутку та рівень рентабельності виробництва.

Собівартість характеризує ефективність використання виробничих ресурсів, рівень упровадження інноваційних технологій, удосконалення організації праці та системи управління виробництвом. Водночас вона є важливим елементом економічного обґрунтування управлінських та інвестиційних рішень [16–18].

Рівень собівартості продукції залежить від продуктивності праці, ефективності використання основних засобів та енергоресурсів, скорочення непродуктивних витрат, належної організації виробничого процесу й якості управління.

До складу собівартості продукції входять витрати, пов'язані з використанням природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, нематеріальних активів і трудових ресурсів, а також інші витрати, необхідні для виробництва та реалізації продукції.

Таким чином, собівартість, відображаючи процеси виробництва, обігу та розподілу продукції, виступає одним із ключових узагальнюючих показників господарської діяльності підприємства.

Основними принципами формування собівартості продукції є:

- розмежування витрат за сферами діяльності підприємства: виробничою, адміністративною, збутовою, інвестиційною та невиробничою;
- безпосередній зв'язок витрат із процесами виробництва та реалізації продукції;
- відшкодування витрат у процесі відтворення для забезпечення безперервності виробничої діяльності;
- повне врахування фактичних витрат незалежно від рівня дотримання встановлених норм;
- співвіднесення витрат на виробництво з відповідним звітним періодом [19].

Головними завданнями аналізу собівартості продукції є:

- оцінка обґрунтованості планових показників собівартості;
- перевірка достовірності даних щодо фактичних витрат;
- аналіз виконання планових завдань і динаміки показників;
- дослідження структури витрат у порівнянні з планом та попередніми періодами;
- виявлення резервів скорочення витрат на виробництво й реалізацію продукції;
- розроблення заходів для підвищення ефективності управління витратами та формування собівартості [20].

На відхилення фактичної собівартості одиниці продукції від запланованої впливають зміни обсягів виробництва, постійних і змінних витрат.

Розрахунок планової собівартості окремих видів товарної та реалізованої продукції необхідний для визначення потреби в оборотних коштах, планування прибутку, оцінки економічної ефективності організаційно-технічних заходів і

виробництва загалом, а також для внутрішньовиробничого планування, ціноутворення та розроблення стратегії розвитку підприємства.

У сучасних ринкових умовах собівартість має важливе значення як економічна категорія, оскільки вона тісно взаємопов'язана з іншими економічними показниками діяльності підприємства. Вона відображає всі аспекти виробничо-господарської діяльності та є одним із ключових інструментів ефективного господарювання. Зниження собівартості продукції є необхідною умовою для отримання прибутку та збільшення обсягів накопичення підприємства.

У наукових дослідженнях існують різні підходи до трактування поняття «собівартість продукції підприємства». Зокрема, В.П. Завгородний зазначає, що собівартість продукції визначається як сукупність усіх витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції, виражених у грошовій формі [25, с. 553].

Інші науковці розглядають собівартість як складову вартості продукції, що включає вартість використаних засобів виробництва, частину вартості необхідного та додаткового продукту, виражених у грошовому еквіваленті. Саме ця частина формує елемент ціни продукції (робіт, послуг) і забезпечує відшкодування витрат, пов'язаних з освоєнням, виробництвом та реалізацією продукції, відображаючи виробничо-економічні відносини на підприємстві [26].

На думку Ю.С. Цал-Цалка, собівартість продукції (робіт, послуг) є сукупним вартісним відображенням витрат підприємства, пов'язаних із використанням у технологічному процесі різних видів ресурсів. До них належать природні ресурси, сировина, матеріали, паливо, енергія, основні виробничі фонди, нематеріальні активи, спеціалізоване обладнання, інструменти, інвентар, трудові та фінансові ресурси. Крім того, до собівартості включаються витрати на виробництво та збут готової продукції, а також обов'язкові державні відрахування, податки й інші платежі [27].

Окремі дослідники наголошують, що собівартість є одним із ключових економічних показників діяльності підприємства. Вона використовується для визначення потреби в оборотних коштах, планування прибутку, оцінювання

економічної ефективності організаційно-технічних заходів і виробництва загалом, здійснення внутрішньовиробничого планування та формування цінової політики [28].

Підвищення ефективності діяльності підприємства значною мірою залежить від зниження рівня собівартості продукції. До основних напрямів її скорочення належать:

- упровадження сучасної техніки та інноваційних технологій;
- використання новітніх видів матеріалів і сировини;
- удосконалення системи управління виробництвом;
- поглиблення спеціалізації виробництва та виробничих процесів;
- покращення організації праці й виробництва;
- оптимізація та скорочення транспортних витрат;
- систематичне оновлення асортименту та номенклатури продукції;
- підвищення якості продукції та забезпечення її відповідності міжнародним стандартам;
- раціональне використання матеріальних і сировинних ресурсів;
- усунення непродуктивних витрат;
- підвищення ефективності використання основних виробничих фондів [29, с. 72].

Система управління витратами підприємства включає такі елементи: завдання; функції; принципи; методи; інструменти.

До основних завдань управління витратами відносяться:

- оптимізація витрат підприємства;
- забезпечення економії ресурсів;
- ощадливе енергоспоживання;
- скорочення витрат від браку;
- скорочення непродуктивних витрат;
- формування оптимальних цін на продукцію підприємства;
- зниження витрат на 1 грн. товарної продукції;

- забезпечення оптимального рівня витрат на основні та обслуговуючі процеси;
- моніторинг та контроль рівня ефективності витрат на ресурси;
- проведення аналізу відповідності витрат нормам та нормативам;
- забезпечення цільового рівня прибутковості.

До основних функцій системи управління витратами підприємства відносяться:

- 1) Функція планування. Передбачає формування собівартості продукції підприємства (калькуляції, операційних витрат) на основі базового рівня витрат з врахуванням впливу техніко-економічних факторів на зміну рівня витрат.
- 2) Функція організації. Спрямована на розподілення витрат за стадіями основних та забезпечувальних процесів, їх часових рамок та закріплення за підрозділами підприємства.
- 3) Функція контролю. Передбачає проведення систематичного моніторингу та контрольних заходів з метою виявлення відхилень фактичних витрат від рівня запланованих та розробки коригуючих заходів.
- 4) Функція мотивації. Спрямована на розробку ефективної системи мотивування та стимулювання персоналу підприємства за економію витрат, за раціоналізаторські пропозиції щодо ощадливого енерго та ресурсозбереження тощо.
- 5) Функція координації. Передбачає комплексне управління витратами на усіх стадіях виробництва продукції та на рівні усіх функціональних, виробничих та допоміжних підрозділів.

До основних принципів системи управління витратами підприємства відносяться наступні:

- Цілеспрямованість. Даний принцип передбачає орієнтованість підприємства на забезпечення витратами на придбання необхідних ресурсів для здійснення виробничо-господарської діяльності.

- Системність. Передбачає постійне відслідковування відповідності рівня витрат прийнятим нормам, завданням та змінам на ринках ресурсів.
- Науковість. Виконання даного принципу базується на основі використання сучасних методів планування, контролю та аналізу.
- Відповідальність. Передбачає взаємозв'язок системи стимулювання і скорочення рівня витрат у підрозділах підприємства.
- Комплексність. Впровадження даного принципу базується на аналізі усіх видів витрат підприємства в основних, функціональних та допоміжних підрозділах.
- Ефективність. Впровадження цього принципу передбачає скорочення рівня непродуктивних та зайвих витрат та оптимізацію необхідних витрат для реалізації господарських завдань.
- Оптимальність. Передбачає відповідність якості продукції та послуг мінімальним витратам на їх виготовлення та реалізацію.
- Безперервність. Виконання даного принципу опирається на систематичні та постійні моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища для коригування рівня витрат [30].

1.2. Класифікація витрат підприємства

Для більш детального дослідження економічної природи витрат підприємства доцільно, перш за все, розглянути їх класифікацію.

- 1) За місцем виникнення. Виділяють витрати, пов'язані з виробництвом, збутом, діяльністю цехів, дільниць та служб.
- 2) За видами продукції, робіт і послуг. До них відносяться витрати на окремі вироби, роботи чи послуги, групи однорідної продукції, індивідуальні замовлення, а також на валову, товарну й реалізовану продукцію.
- 3) За економічними елементами. Виділяють витрати, що виникають у результаті використання окремих видів ресурсів у цілому.

- 4) За статтями калькуляції. Це витрати, згруповані за окремими видами ресурсів відповідно до встановлених калькуляційних статей.
- 5) За способом віднесення на собівартість продукції розрізняють прямі та непрямі витрати.
- 6) За ступенем залежності від обсягу виробництва. За цією ознакою виділяють умовно-змінні та умовно-постійні витрати.
- 7) За часовими періодами витрати поділяють на по точні та одноразові.
- 8) За виробничо-економічним призначенням виділяють основні та накладні витрати.
- 9) За рівнем однорідності. До них відносять одноелементні та комплексні витрати [31-32].

За місцем виникнення виробничі витрати об'єднуються за цехами, дільницями, службами та іншими структурними підрозділами підприємства, які є адміністративно відокремленими.

Відповідно до характеру та функціонального призначення виробничих процесів діяльність підприємства поділяється на основне, допоміжне та непромислове виробництво.

До основного виробництва належать цехи та дільниці, що безпосередньо здійснюють виготовлення продукції.

Допоміжне виробництво забезпечує обслуговування основних виробничих підрозділів. Воно охоплює виконання ремонтних робіт основних засобів, забезпечення підприємства інструментами, запасними частинами для ремонту обладнання, енергоресурсами, транспортними та іншими послугами. До складу допоміжного виробництва входять ремонтні, енергетичні, транспортні, експериментальні та інші підрозділи.

Усі виробничі витрати включаються до собівартості окремих видів продукції, робіт чи послуг, зокрема виробів, виготовлених за індивідуальними замовленнями, а також груп однорідної продукції.

Ф.Ф. Бутинець виділяє такі види собівартості (рис. 1.1)

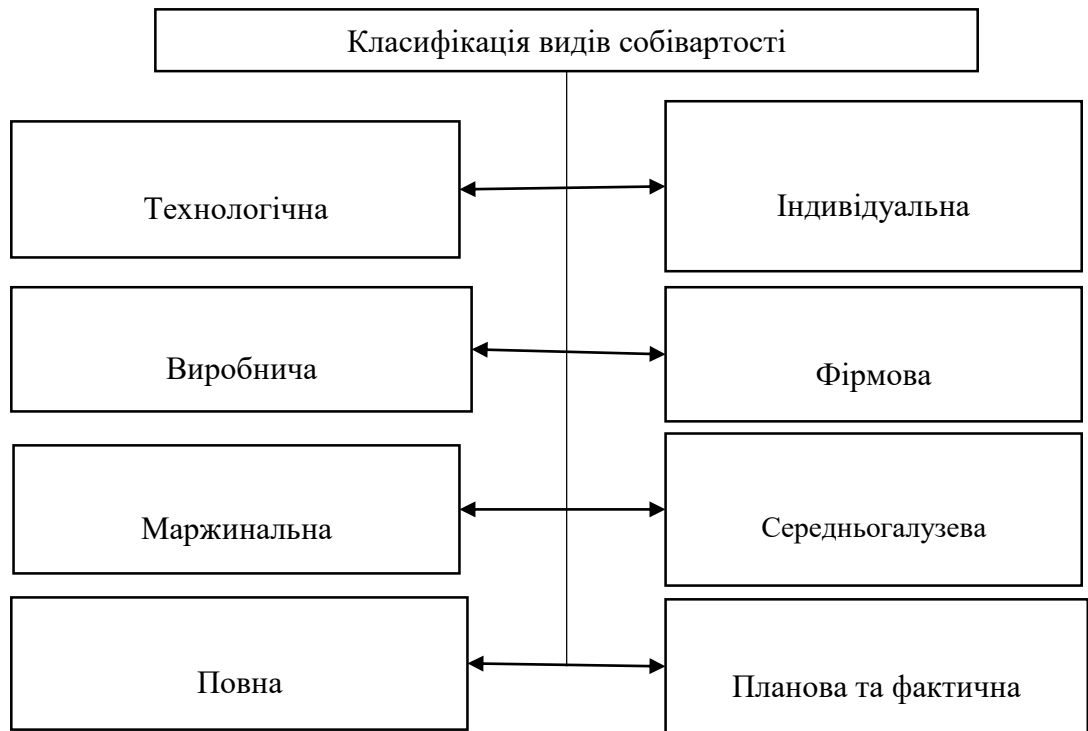

Рис. 1.1 – Класифікація собівартості продукції [4]

Важливого значення для визначення собівартості одиниці продукції має класифікація витрат за калькуляційними статтями, яка включає наступні елементи:

- Сировина і матеріали. Витрати на сировину й матеріали, що застосовуються у процесі виготовлення продукції (робіт, послуг), забезпечують безперервність технологічного процесу, використовуються для пакування продукції та безпосередньо включаються до собівартості окремих видів продукції або замовлень.

- Покупні комплектуючі вироби, напівфабрикати, роботи та послуги виробничого характеру сторонніх організацій. Витрати на придбані комплектуючі вироби й напівфабрикати, які потребують монтажу чи додаткової обробки на підприємстві, а також на роботи та послуги виробничого характеру, що виконуються сторонніми організаціями або підрозділами підприємства, які не належать до основної діяльності.

- Паливо та енергія на технологічні потреби. Витрати на всі види палива й енергії, отримані як від сторонніх постачальників, так і вироблені самим підприємством, що безпосередньо використовуються у виробничому процесі.

- Основна заробітна плата. Витрати на оплату праці працівників, зайнятих у виробництві продукції, які нараховуються відповідно до встановлених на підприємстві систем оплати праці у формі тарифних ставок, посадових окладів або відрядних розцінок.

- Додаткова заробітна плата. Витрати на виплату працівникам виробничого персоналу додаткової заробітної плати, нарахованої за роботу понад установлені норми праці, за трудові досягнення, винахідливість, а також за виконання робіт в особливих умовах праці.

- Відрахування на соціальне страхування. Обов'язкові відрахування до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування.

- Витрати на підготовку та освоєння виробництва продукції. Витрати, пов'язані з проведенням підготовчих робіт для здійснення господарської діяльності, освоєнням нових видів виробництва, а також із винахідницькою та раціоналізаторською діяльністю.

- Відшкодування зносу спеціальних інструментів і пристроїв цільового призначення та інші спеціальні витрати. Витрати на компенсацію вартості спеціального оснащення та пристроїв цільового використання, їх ремонт, технічне обслуговування і підтримання у працездатному стані.

- Витрати на утримання та експлуатацію устаткування. Витрати на амортизацію основних засобів, проведення модернізації й ремонту обладнання, а також на знос малоцінних і швидкозношуваних інструментів та пристроїв нецільового призначення.

- Загальновиробничі витрати. Витрати, пов'язані з організацією та управлінням виробничим процесом, службовими відрядженнями, забезпеченням обслуговування виробництва тощо.

- Загальногосподарські витрати. Витрати, пов'язані із загальним управлінням та забезпеченням діяльності підприємства.

- Втрати внаслідок технічно неминучого браку. Вартість остаточно забракованої продукції чи напівфабрикатів із технологічних причин, а також витрати на усунення неминучого браку.

- Інші виробничі витрати. Витрати, які безпосередньо включаються до собівартості певних видів продукції, але не належать до інших визначених статей витрат.

- Позавиробничі (комерційні) витрати. Витрати, пов'язані з реалізацією та збутом продукції.

Собівартість продукції є важливою економічною категорією, яка характеризує усі види витрат, спрямованих на виготовлення та реалізацію продукції підприємства. Виділяють такі види собівартості.

Планова собівартість розраховується з метою здійснення контролю за фактичним рівнем використання ресурсів у процесі виробництва.

Фактична собівартість характеризує реальні витрати підприємства на виробництво та реалізацію продукції відповідно до даних бухгалтерського обліку.

Нормативна собівартість визначається на основі чинних норм витрат ресурсів, необхідних для виготовлення та реалізації продукції.

Цехова собівартість відображає витрати, понесені в межах окремого структурного підрозділу підприємства — цеху.

Виробнича собівартість охоплює всі витрати, пов'язані з виробництвом продукції в межах підприємства загалом.

Повна собівартість включає виробничу собівартість разом із позавиробничими (комерційними) витратами.

Місячна собівартість визначається на основі витрат та обсягу продукції, виготовленої протягом певного місяця.

Квартальна собівартість розраховується з урахуванням витрат і кількості продукції, виробленої за відповідний квартал.

Річна собівартість формується виходячи із сукупних витрат і обсягів виготовленої продукції за звітний рік.

Собівартість валової продукції характеризує витрати на виробництво всього обсягу продукції підприємства.

Собівартість товарної продукції відображає витрати на виготовлення продукції, призначеної для реалізації.

Собівартість реалізованої продукції включає витрати на виробництво та збут продукції, яка вважається реалізованою при визначенні фінансових результатів діяльності підприємства.

Собівартість незавершеного виробництва визначає вартість продукції, що перебуває на стадії часткової готовності через незавершеність технологічного процесу на певну звітну дату.

Поточні витрати — це витрати, що виникають у процесі здійснення технологічного процесу виготовлення продукції (робіт, послуг) протягом калькуляційного періоду [33-34].

Усі зазначені види собівартості продукції є важливими показниками для проведення ретельного аналізу в процесі виготовлення продукції та надання послуг на усіх його стадіях.

Важливим напрямом дослідження витрат підприємства є аналіз техніко-економічних факторів впливу на собівартість продукції.

Фактори, що впливають на зміну рівня собівартості продукції
підприємства:

1. Підвищення технічного рівня виробництва.

До основних напрямів підвищення технічного рівня виробництва належать упровадження сучасних прогресивних технологій, механізація та автоматизація виробничих процесів, удосконалення використання й застосування нових видів сировини та матеріалів, зміна конструкції й технічних параметрів продукції, а також інші чинники, що сприяють технологічному розвитку виробництва.

У межах цього напрямку оцінюється вплив науково-технічного прогресу та передового виробничого досвіду на рівень собівартості продукції. Для кожного

заходу визначається економічний ефект, який проявляється у зменшенні витрат на виробництво.

Особливої актуальності набуває прогнозування витрат підприємства та змін у використанні ресурсів з урахуванням інноваційного розвитку, застосування новітніх технологій і оновлення асортименту продукції відповідно до вимог науково-технічного прогресу [35, с. 337; 36, с. 224].

2. Удосконалення організації виробництва та праці.

Зниження собівартості продукції може бути досягнуте завдяки вдосконаленню організації виробничих процесів, форм і методів праці, розвитку спеціалізації виробництва, поліпшенню системи управління та скороченню управлінських витрат. Важливу роль також відіграють ефективніше використання основних засобів, удосконалення матеріально-технічного забезпечення, скорочення транспортних витрат та інші фактори, що підвищують рівень організації виробництва [37].

3. Зміна обсягу та структури продукції.

Зміни в обсягах і структурі виробництва можуть спричинити відносне скорочення умовно-постійних витрат, у тому числі амортизаційних відрахувань, а також вплинути на асортимент і номенклатуру продукції та підвищення її якості.

Постійні й умовно-постійні витрати безпосередньо не залежать від обсягу випуску продукції. Тому зі збільшенням обсягів виробництва витрати в розрахунку на одиницю продукції зменшуються, що сприяє зниженню її собівартості.

Вплив структурних змін продукції на собівартість оцінюється через аналіз змінних витрат за статтями калькуляції типової номенклатури продукції. Водночас такі розрахунки необхідно узгоджувати з показниками зростання продуктивності праці [38].

4. Поліпшення використання природних ресурсів.

У цьому випадку враховуються зміни у складі та якості сировини, продуктивності родовищ, обсягах підготовчих робіт під час видобутку, способах

отримання природної сировини та інших природних умовах. Зазначені чинники впливають на рівень змінних витрат виробництва. Аналіз їхнього впливу на зниження собівартості продукції здійснюється відповідно до галузевих методик, що застосовуються у добувній промисловості.

5. Галузеві та інші фактори.

До цієї групи належать введення в експлуатацію та освоєння нових цехів, виробничих підрозділів і виробництв, підготовка до запуску нових виробничих процесів на підприємстві та інші чинники. Важливим є аналіз резервів зниження собівартості за рахунок ліквідації застарілих виробничих потужностей і впровадження нових виробництв, що функціонують на сучасній технічній основі та характеризуються кращими економічними показниками [39].

РОЗДІЛ II. ДИНАМІКА ЗМІНИ РІВНЯ ВИТРАТ У ТОВ «ТРЕКСІМ»

2.1 Основні показники діяльності ТОВ «Трексім»

Діяльність підприємства ТОВ "ТРЕКСІМ" розпочалась у 2007 році (м. Одеса) у сфері транспортного та логістичного забезпечення. Спочатку підприємство здійснювало супровід внутрішньо-портових експедирувань у доставленні імпортно-експортних вантажів по території України та найближчих зарубіжних країн. В процесі подальшого розвитку все більшого значення для функціонування ТОВ "Трексім" набуло здійснення перевалки вантажів через локальні термінали і це сприяло започаткуванню термінально-складського комплексу.

Організаційна структура ТОВ "Трексім" включає наступні підрозділи (рис. 2.1).

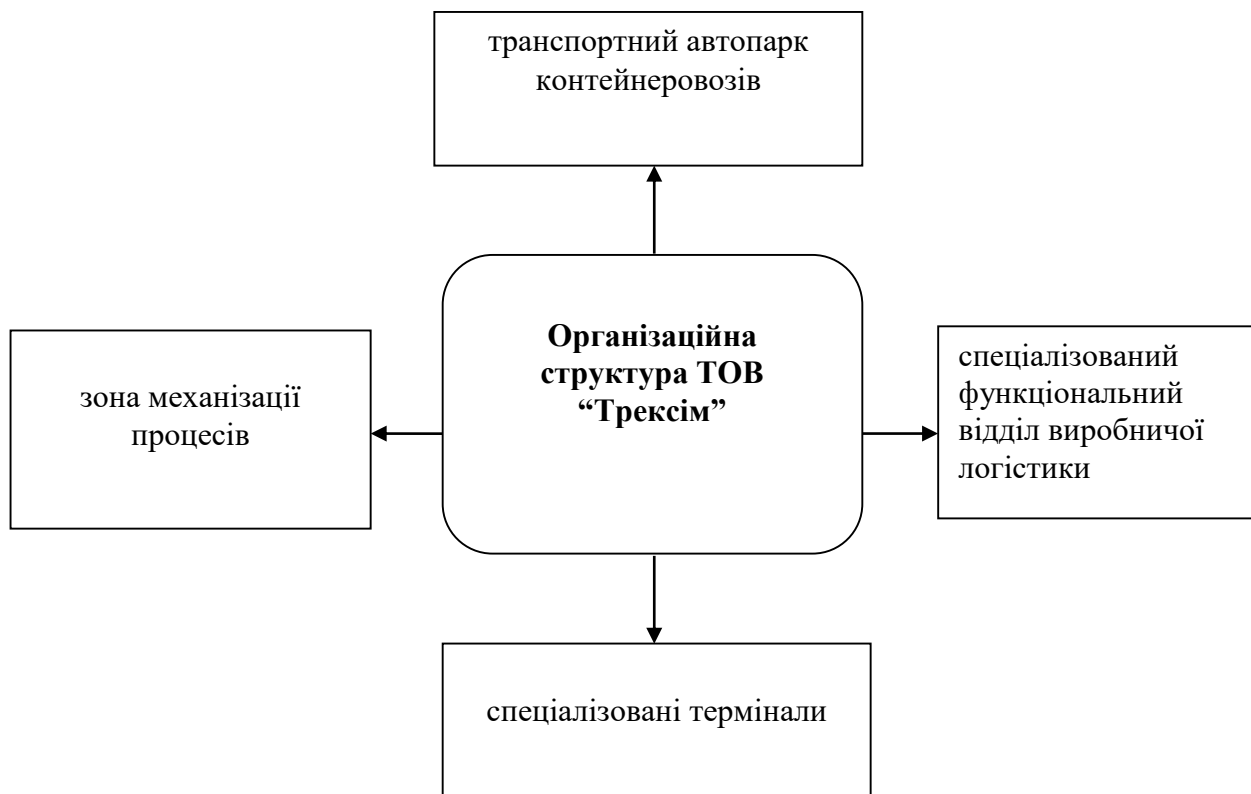

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ "Трексім".

Для дослідження функціонування ТОВ «Трексім» перш за все розглянемо основні техніко-економічні показники, які представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники діяльності
ТОВ «Трексім» в динаміці років

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
1.Обсяг реалізованої продукції (РП), тис. грн.	5455,81	4470,52	5582,21	5454,23	-0,03
2.Повна собівартість РП, тис. грн.	5 316	3 721	5 066,5	5 241,8	-1,39
3.Витрати на 1 грн. РП, грн.	0,97	0,83	0,91	0,96	-1,03
4.Чисельність ПВП, чол.	2	2	2	2	-
5.Продуктивність праці (виробіток), тис. грн./чол.	2727,91	2235,25	2791,12	2727,13	-0,04
6.Фонд оплати праці, млн. грн.	721,18	764,64	780,02	816,2	13,18
7.Середньомісячна ЗП одного працівника, тис. грн.	26,71	28,32	28,89	30,23	13,18
8.Середньорічна вартість ОВФ, тис. грн.	1554,96	1578,71	1578,72	1562,1	0,45
9.Фондовіддача, грн.	3,50	2,83	3,54	3,50	-
10.Прибуток від РП, тис. грн.	139,81	749,52	515,71	212,43	51,94

Проаналізувавши дані в таблиці 2.1 можемо зробити наступні висновки.

Обсяг реалізованої продукції щорічно змінюється, пороте немає чітко вираженої тенденції. Зокрема спостерігаємо, що у 2022 році відбулось зменшення обсягу реалізації на 985,29 тис. грн. у порівнянні з показником 2021

року. У 2023 році спостерігаємо збільшення обсягу реалізації на 1 111,69 тис. грн. до рівня попереднього року. У 2024 році відбулось зниження обсягу реалізації продукції на 127,98 тис. грн. до показника 2023 року. В цілому за досліджуваний період обсяги реалізованої продукції знизились на 0,03 %.

Аналогічну тенденцію до змін спостерігаємо щодо повної собівартості реалізованої продукції: зменшення у 2022 році; зростання у 2023 році та знову зниження рівня зазначеного показників у 2024 році. Витрати на 1 грн. реалізованої продукції в цілому знижуються протягом 2021-2024 рр. на 1,03 %.

Чисельність персоналу у ТОВ «Трексім» залишається на одному рівні протягом усього часу. Внаслідок цього показник виробітку змінюється відповідно до зміни обсягу реалізації продукції і в цілому за весь період 2021-2024 рр. зменшується на 0,04 %.

Витрати на оплату праці зростають щорічно: фонд оплати праці зріс на 13,18 %; як і середньомісячна заробітна плата одного працівника – на 13,18 % за період 2021-2024 рр.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів зростає на 0,45 % за період нашого дослідження, а показник фондівіддачі не має чітко вираженої тенденції до змін.

Підприємство ТОВ «Трексім» щорічно отримує прибуток від реалізації продукції, який зростає за 2021-2024 рр. на 51,94 %, що свідчить про ефективність діяльності даного підприємства.

Проведений аналіз даних з таблиці 2.1 свідчить про неоднозначні тенденції в діяльності ТОВ «Трексім», що потребує додаткового дослідження різних сторін функціонування даного підприємства.

Важливого значення для діяльності будь-якого підприємства має забезпеченість та ефективне використання основних виробничих фондів. Засоби виробництва є важливим елементом діяльності підприємств усіх сфер економіки. Для підприємств логістичної сфери, до яких відноситься досліджуване підприємство, наявність та ефективне використання, зокрема, транспортних засобів є визначальним фактором для реалізації успішної безперервної

діяльності. Розглянемо основні показники ефективності використання основних виробничих фондів ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр., які наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Показники ефективності використання основних виробничих фондів
ТОВ «Трексім»

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
1. Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	5455,81	4470,52	5582,21	5454,23	-0,03
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	1554,96	1578,71	1578,72	1562,1	0,45
3. Чисельність персоналу підприємства, чол.	2	2	2	2	-
4. Прибуток від реалізації продукції, тис. грн.	139,82	749,51	515,71	212,42	51,92
5. Фондовіддача, грн.	3,50	2,83	3,54	3,50	-
6. Фондоємність, грн.	0,29	0,35	0,28	0,29	-
7. Фондоозброєність, тис. грн.	777,5	789,4	789,4	781,0	0,45
8. Фондорентабельність, %	8,99	47,5	32,7	13,6	51,28

Проаналізувавши дані з таблиці 2.2 можемо зробити такі висновки.

Спостерігаємо незначне зростання середньорічної вартості основних виробничих фондів підприємства з 2021 по 2023 роки на 23,76 тис. грн. В 2024 році відбулось зменшення даного показника на 16,62 тис. грн. до показника 2023 року. В цілому за період 2021-2024 рр. відбулось незначне зростання середньорічної вартості основних фондів на 0,45 %.

Показник фондовіддачі зменшується у 2022 році на 0,67 грн; зростає у 2023 році на 0,71 грн. і знову зменшується у 2024 році на 0,04 грн. Таке становище пов'язано із змінами обсягів реалізації продукції.

Показник фондоемності як зворотній показник до фондівіддачі має протилежні тенденції за досліджуваний період: зростає на 0,06 грн. у 2022 році; зменшується на 0,07 грн. у 2023 році і знову збільшується у 2024 році на 0,01 грн.

Показник фондоозброєності змінюється відповідно до зміни середньорічної вартості основних фондів: спостерігається зростання даного показника з 2021 по 2023 роки та його зменшення у 2024 році. Разом з тим за весь досліджуваний період даний показник збільшився на 0,45 %.

Фондорентабельність змінюється без чітко вираженої тенденції: зростає у 2022 році на 38,51% до показника 2021 року та знижується протягом 2023 і 2024 років. В цілому за період 2021-2024 рр. спостерігається збільшення даного показника на 51,28 %.

Наочно зазначені тенденції щодо зміни показників ефективності використання основних виробничих фондів досліджуваного підприємства можна спостерігати на рис. 2.2-2.3.

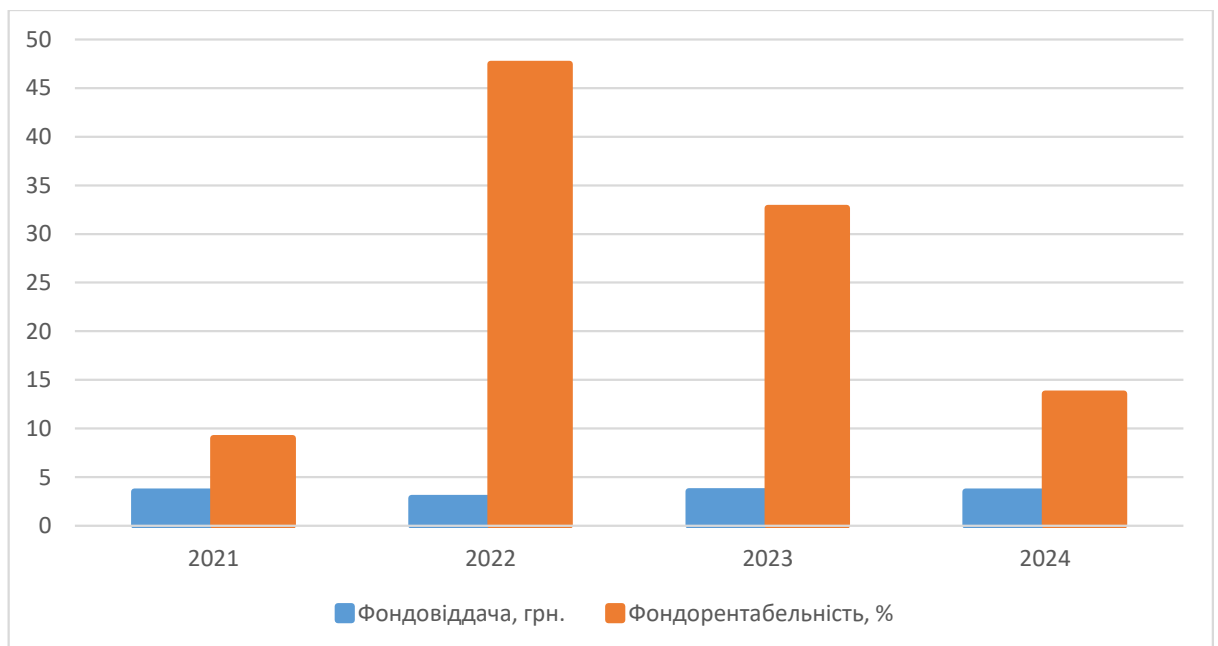

Рис. 2.2. Динаміка фондівіддачі та фондорентабельності ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Динаміку показника фондоозброєності в ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр. наведено на рис. 2.2.

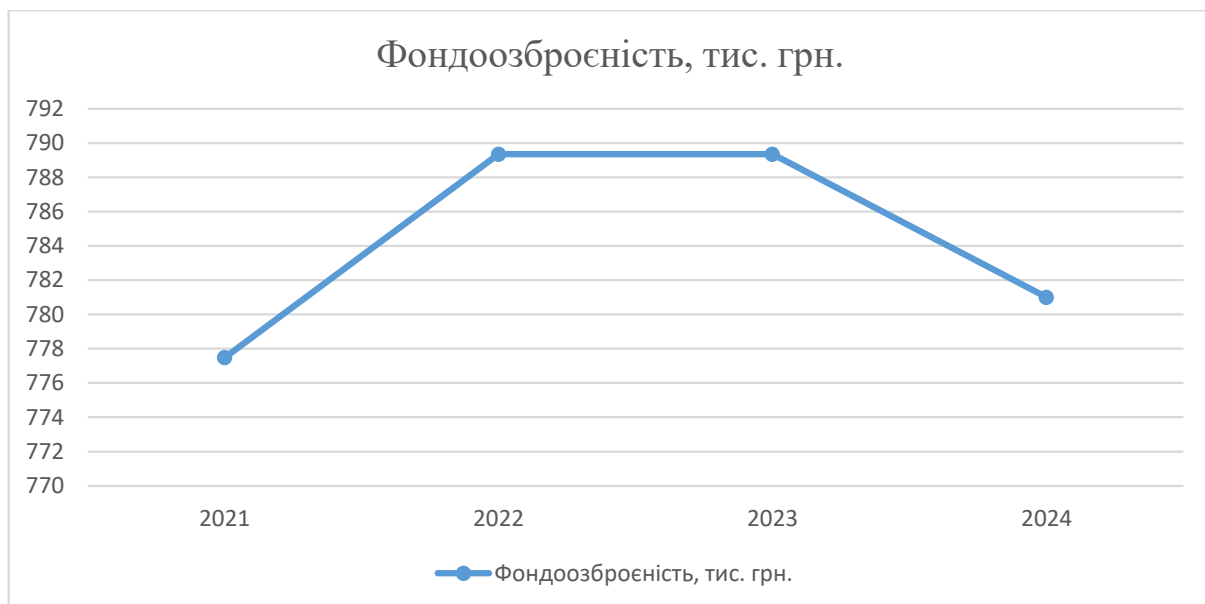

Рис. 2.3. Динаміка фондоозброєності в ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Прибуток підприємства виступає у якості узагальнувального результативного показника діяльності підприємства. Різні види прибутку відображають ті чи інші аспекти та сфери діяльності. Проведемо аналіз видів прибутку ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр.

В таблиці 2.3 наведені показники формування валового прибутку від реалізації продукції ТОВ «Трексім». Аналіз показників з таблиці 2.3 свідчить про наступні результати.

Протягом досліджуваного періоду (2020-2024 рр.) на підприємстві ТОВ «Трексім» відбуваються коливання в нарощуванні обсягів чистого доходу (зниження та зростання в певні періоди) та на кінець періоду у 2024 році зниження рівня прибутку склало 0,03 %.

Показник собівартості реалізованої продукції знизися 2022 році на 1 793,68 тис. грн.; у 2023 році навпаки відбулось його зростання на 389,08 тис. грн.; у 2023 році цей показник також зріс на 204,7 тис. грн.

Таблиця 2.3

Валовий прибуток від реалізації продукції
ТОВ «Трексім», тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід від реалізації продукції	5455,81	4470,52	5582,21	5454,23	-0,03
2. Собівартість реалізованої продукції	4108,20	2314,52	2703,6	2908,3	-29,21
3. Валовий прибуток від реалізації продукції	1347,61	2156,0	2878,61	2545,93	88,92

Проте в цілому за 2021-2024 рр. спостерігається зниження рівня собівартості реалізованої продукції на 29,21 %. Така тенденція позитивно характеризує діяльність ТОВ «Трексім», але потрібно зауважити, що цей показник, наведений у формі статистичної звітності (Ф 2) не відображає усі види витрат, що пов'язані з виготовленням продукції та наданням послуг підприємством. Адміністративні витрати та витрати на збут обчислюються окремо і не входять до складу даного показника.

Зміни у динаміці собівартості реалізованої продукції безпосередньо вплинули на зміну показника валового прибутку від реалізації продукції. Так, у 2022 та 2023 роках спостерігаємо зростання даного показника на 1 531 тис. грн. Але у 2024 році відбулось його зниження на 332,68 тис. грн. Загальний приріст валового прибутку за 2021-2024 рр. склав 88,92 %.

Зазначені тенденції до змін розглянутих показників підприємства ТОВ «Трексім» у 2021-2024 рр. наведені на рис. 2.4-2.5.

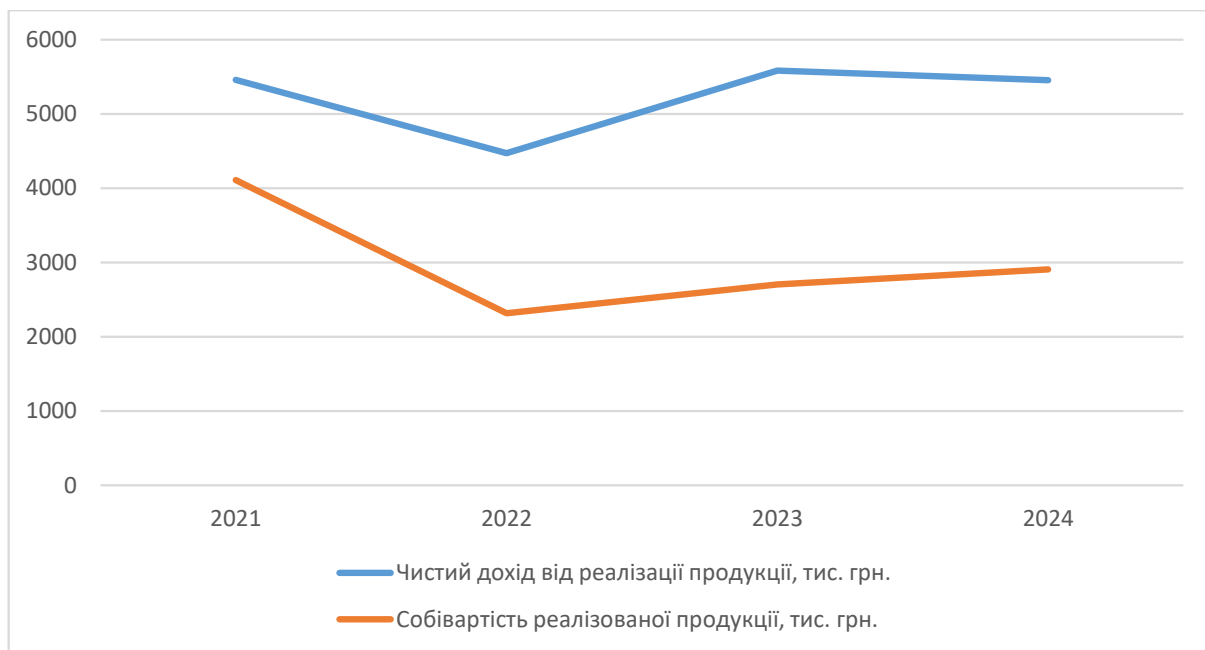

Рис. 2.4. Динаміка чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Динаміка показника валового прибутку від реалізації продукції в ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр. представлена на рис. 2.5.

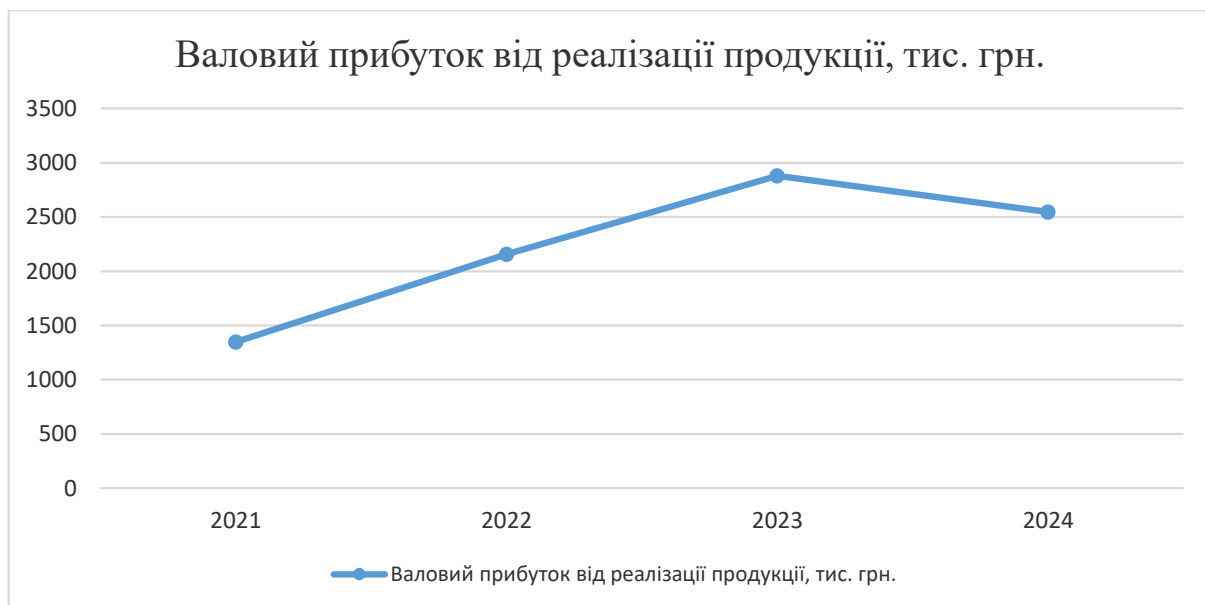

Рис. 2.5. Динаміка валового прибутку від реалізації продукції в ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

В таблиці 2.4 відображено формування прибутку від реалізації продукції ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр.

Таблиця 2.4

Прибуток від реалізації продукції

ТОВ «Трексім», тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
1. Чистий дохід від реалізації продукції	5455,81	4470,52	5582,21	5454,23	-0,03
2. Повна собівартість реалізованої продукції	5 316	3 721	5 066,5	5 241,8	-1,39
3. Прибуток від реалізації продукції	139,81	749,52	515,71	212,43	51,94

Аналіз даних, представлених в таблиці 2.4 показує, що в ТОВ «Трексім» відбулись зміни у обсягах повної собівартості реалізованої продукції: у 2022 році спостерігається зниження повної собівартості РП на 4 595 тис. грн.; у 2023 та 2024 рр. відбулось зростання даного показника на 1 520,8 тис. грн. Зниження повної собівартості за 2021-2024 рр. становить 1,39 %.

Прибуток від реалізації продукції змінюється без чіткої тенденції протягом періоду нашого дослідження. У 2022 році відбулось зростання прибутку від реалізації на 609,71 тис. грн.; у 2023 році обсяг прибутку від реалізації зменшився на 233,81 тис. грн.

Незважаючи на ці тенденції, загалом обсяг даного показника зріс у 2021-2024 рр. на 51,94 %, що позитивно характеризує основну діяльність ТОВ «Трексім». Однак керівництву даного підприємства необхідно більш детально проаналізувати такі неоднозначні зміни прибутку від реалізації продукції за ті чи інші роки для розробки превентивних заходів у стратегічній перспективі.

Наочно тенденції до змін і досліджуваних вище показників можна спостерігати на рис. 2.6-2.7.

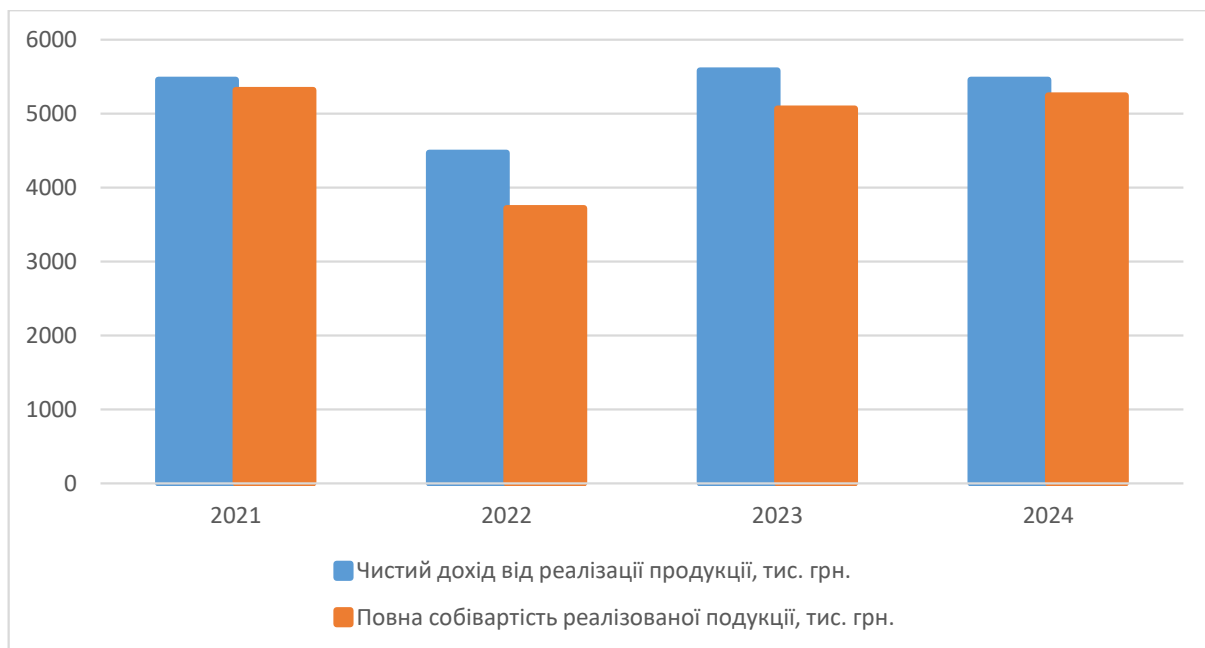

Рис. 2.6. Тенденції до зміни чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Динаміку прибутку від реалізації продукції в ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр. видно на рис. 2.7.

Рис. 2.7. Тенденція до зміни прибутку від реалізації продукції в ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

В таблиці 2.5 наведені фінансові результати діяльності ТОВ «Трексім».

Таблиця 2.5

Фінансові результати діяльності

ТОВ «Трексім» (тис. грн.)

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
Прибуток від реалізації продукції	139,8	749,5	515,7	212,4	51,94
Прибуток від операційної діяльності	16,7	608,4	433,4	223,2	1 211,76
Прибуток/збиток від фінансової діяльності	-	-	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування	16,7	608,4	433,4	223,2	1211,76
Витрати (дохід) з податку на прибуток	3,0	105,5	78,0	40,2	1240
Чистий прибуток (збиток)	13,7	502,9	355,4	183,0	1235,77

Провівши аналіз показників з таблиці 2.5 можна зробити такі висновки.

Спостерігаємо зростання прибутку від реалізації продукції протягом 2021-2024 рр. Суттєвого зростання зазнає прибуток від операційної діяльності, який протягом періоду має неоднозначні тенденції до змін: у 2022 році відбулось збільшення даного показника на 591,7 тис. грн. Однак у 2023 та 2024 роках відбулось зниження обсягу даного показника на 385,2 тис. грн. Загалом прибуток від операційної діяльності зріс на 1211,76 % за 2021-2024 рр.

Прибуток до оподаткування тотожний прибутку від операційної діяльності. ТОВ «Трексім» отримувало чистий прибуток за весь період дослідження. Показник чистого прибутку значно збільшився у 2022 році на 489,2 тис. грн.; у 2023 та 2024 роках відбулось зменшення даного показника на 319,9 тис. грн. Але за весь період 2021-2024 рр. відбулось збільшення даного показника на 1235,77 %.

Наочно виявлені тенденції до зміни показників можна спостерігати на рис. 2.8 -2.10.

Рис. 2.8. Динаміка змін показника операційного прибутку в ТОВ «Трексім».

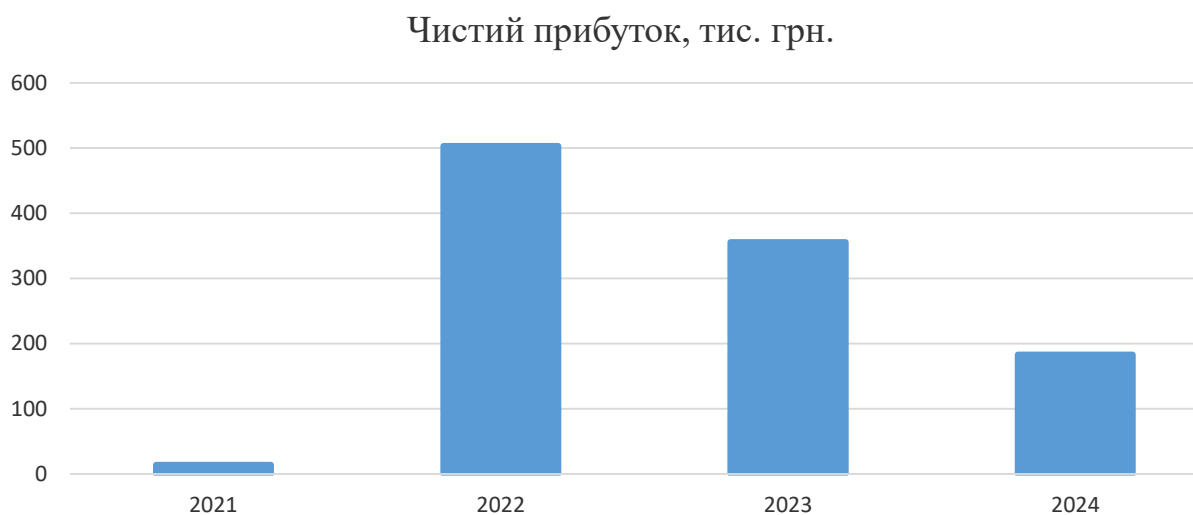

Рис. 2.9. Динаміка чистого прибутку ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Динаміка зміни різних видів прибутку ТОВ «Трексім» в динаміці останніх років представлена на рис. 2.10.

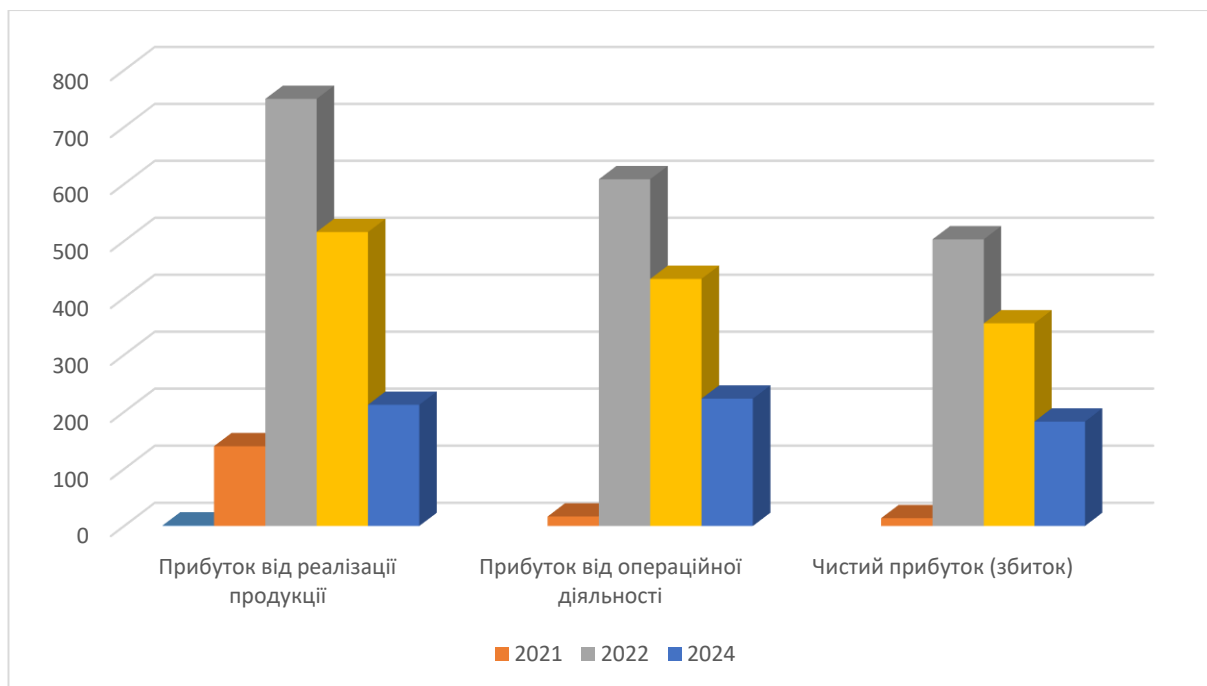

Рис. 2.10. Динаміка зміни різних видів прибутку в ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Показники ліквідності відображають рівень стабільності фінансового становища підприємства та можливості покриття його фінансових ресурсів у майбутньому.

В таблиці 2.6 наведені розраховані показники ліквідності ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр.

Таблиця 2.6

Показники ліквідності ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр.

Показники	Рекомендоване значення	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт поточної ліквідності	1-2	1,752	1,854	1,871	1,912	9,13
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,5-1	0,876	0,913	0,946	0,895	2,17
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,2-0,25	0,106	0,118	0,121	0,125	17,92

Аналіз показників ліквідності з таблиці 2.6 свідчить про такі висновки.

Коефіцієнт поточної ліквідності протягом періоду дослідження має тенденцію до постійного зростання і в 2024 році приріст показника становить 9,13 % до 2021 року. Значення даного показника знаходиться в межах рекомендованих значень.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також увесь час є в межах рекомендованого значення та має тенденцію до збільшення на 2,17 % у 2024 році до показника 2021 року.

Натомість показник абсолютної ліквідності протягом усього періоду має значення, які менші рекомендованих і це є свідченням про наявність певних проблем у розвитку даного підприємства, хоча значення даного показника зростають на 17,92 % у 2024 році.

Ці тенденції до змін розглянутих показників ліквідності відображено на рис. 2.11.

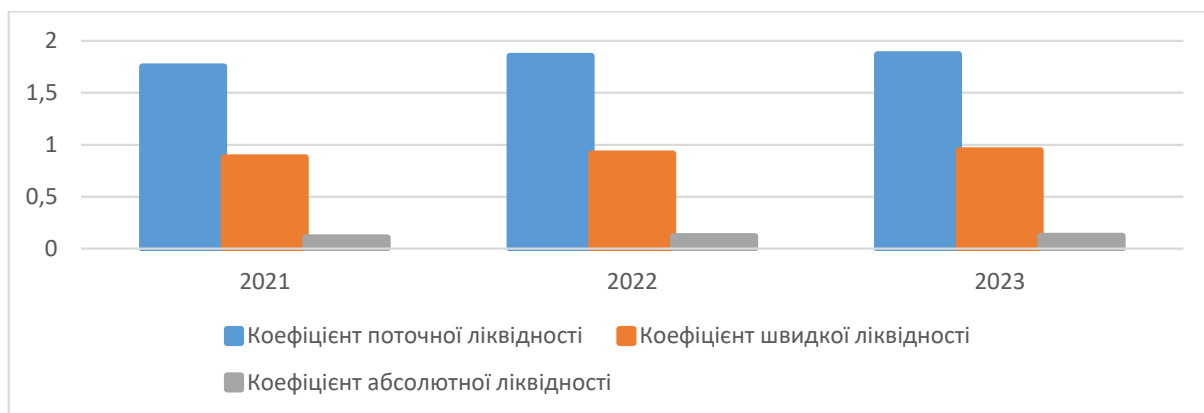

Рис. 2.11. Динаміка коефіцієнтів ліквідності в ТОВ «Трексім» (2021-2023 рр.)

Наступним етапом аналізу фінансового становища підприємства є аналіз показників фінансової стійкості досліджуваного підприємства з метою визначення ефективності використання власного капіталу підприємства та рівня його фінансової незалежності.

В таблиці 2.7 відображені розраховані результати аналізу фінансової стійкості ТОВ «Трексім».

Таблиця 2.7

Показники фінансової стійкості ТОВ «Трексім» у 2021-2024 рр.

Показники	Рекомендоване значення	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6	7
1. Коефіцієнт автономії	>0,5	0,513	0,526	0,529	0,548	6,82
2. Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів	<2,0	1,164	1,085	1,124	1,278	9,79
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,4	0,915	0,919	0,924	0,935	2,19
4. Коефіцієнт фінансової залежності	-	-	-	-	-	-
5. Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	1,014	1,023	1,045	1,053	3,85

Аналіз показників з таблиці 2.7 свідчить про позитивні тенденції. Зокрема, відбулось збільшення рівня коефіцієнта автономії на 6,82 % за досліджуваний період. Зростає також значення коефіцієнта співвідношення позикових і власних коштів на 9,79 % та коефіцієнта маневреності власного капіталу на 2,19 %. Узагальнюваний показник коефіцієнт фінансової стійкості збільшив за 2021-2024 рр. на 3,83 %.

Значення усіх коефіцієнтів фінансової стійкості та залежності на даному підприємстві показують, що власний капітал ТОВ «Трексім» є основним джерелом інвестування його діяльності, підприємство не використовує позикові кошти, усі розраховані коефіцієнти знаходяться в межах рекомендованих значень.

Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Трексім» представлена на рис. 2.12.

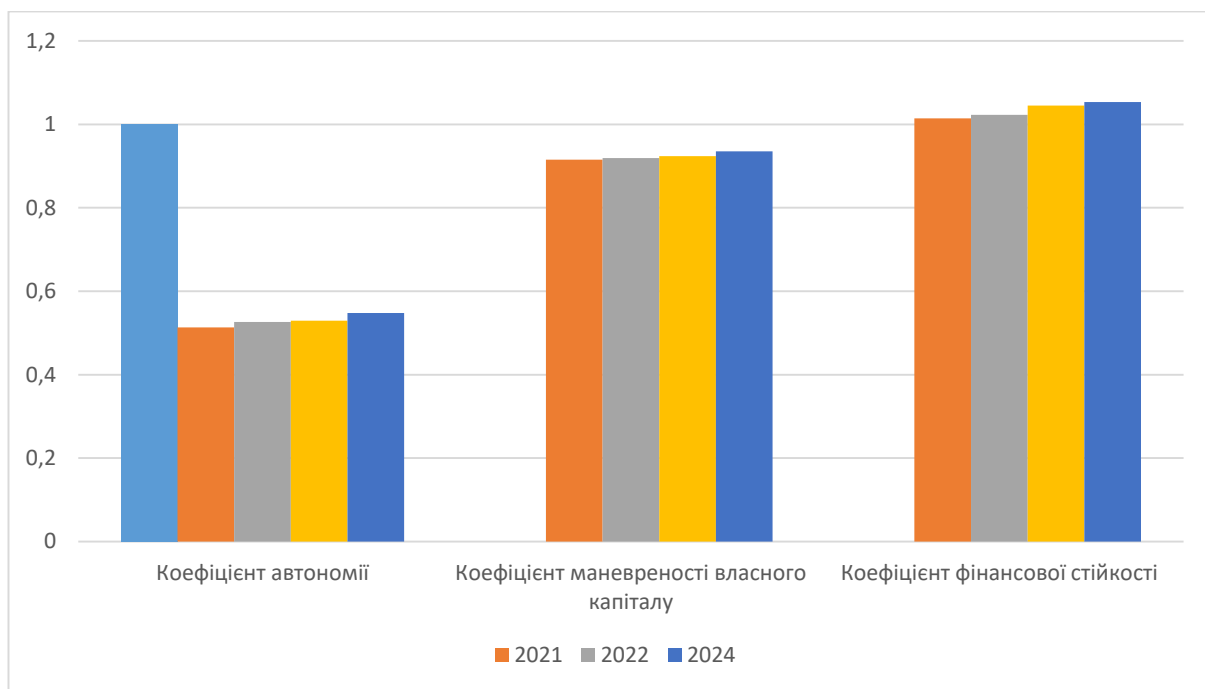

Рис. 2.12. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Проведений аналіз основних техніко-економічних показників та показників фінансового стану підприємства ТОВ «Трексім» показує, що протягом періоду дослідження підприємство розвивається не стабільно із зростанням та зменшенням обсягів реалізації продукції та з неоднозначною динамікою змін інших показників.

Зростання собівартості реалізованої продукції є тривожним аспектом розвитку, що може в перспективі призвести до збитковості діяльності. Тому важливого значення має подальше дослідження витрат підприємства для виявлення найбільш суттєвих видів витрат та визначення шляхів їх зниження.

2.2. Аналіз динаміки витрат ТОВ «Трексім»

Зважаючи на результати дослідження, проведеного в 2.1, проведемо аналіз різних видів витрат підприємства. В таблиці 2.8 відображені витрати по оплаті праці працівників ТОВ «Трексім» в 2021-2024 рр.

Таблиця 2.8

Витрати на оплату праці працівників ТОВ «Трексім»

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
1.Чисельність ПВП, чол.	2	2	2	2	-
2.Фонд оплати праці, млн. грн.	721,18	764,64	780,02	816,2	13,18
3.Середньомісячна ЗП одного працівника, тис. грн.	26,71	28,32	28,89	30,23	13,18
4.Виробіток на 1 працівника, тис.грн./чол.	2727,91	2235,25	2791,12	2727,13	-0,04

Аналіз даних з таблиці 2.8 показує такі результати: на протязі усього періоду дослідження чисельність працівників залишається незмінною величиною, натомість спостерігаємо щорічне збільшення витрат на оплату праці як стосовно фонду оплати праці, так і стосовно середньомісячного заробітку працівників на 13,18 % у 2024 році до рівня показника 2021 року.

Разом з тим протягом цього ж періоду відбувається незначне зниження рівня виробітку на 0,04 %, що є наслідком зміни обсягів реалізації у ТОВ «Трексім».

Можна зробити загальний висновок, що на досліджуваному підприємстві витрати на забезпечення соціальних стандартів є важливою та значною частиною витрат.

Наочно зазначені вище тенденції до зміни витрат на оплату праці та її продуктивності можна спостерігати на рис. 2.13-2.14.

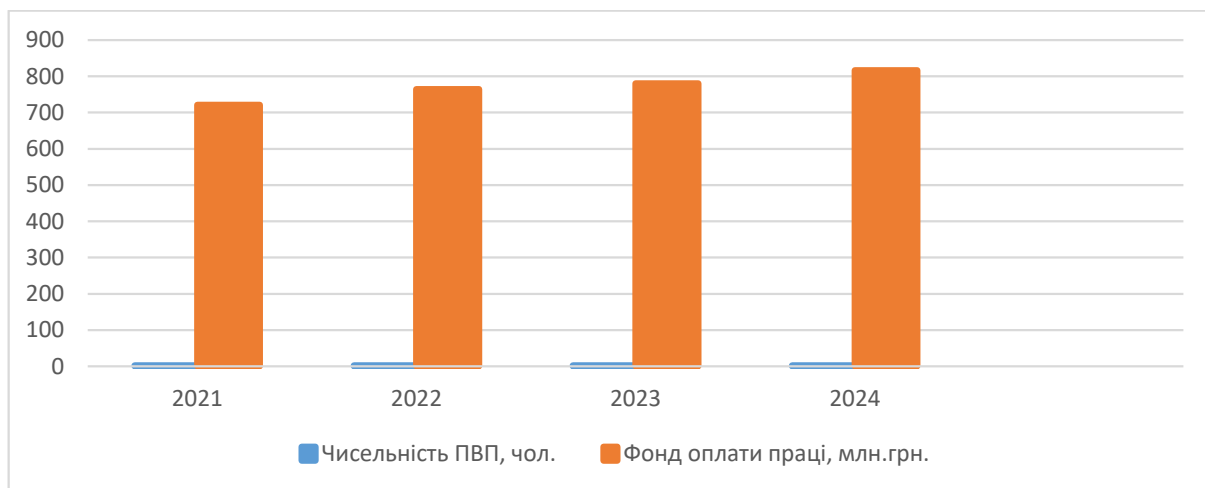

Рис. 2.13. Динаміка чисельності персоналу та фонду оплати праці в ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

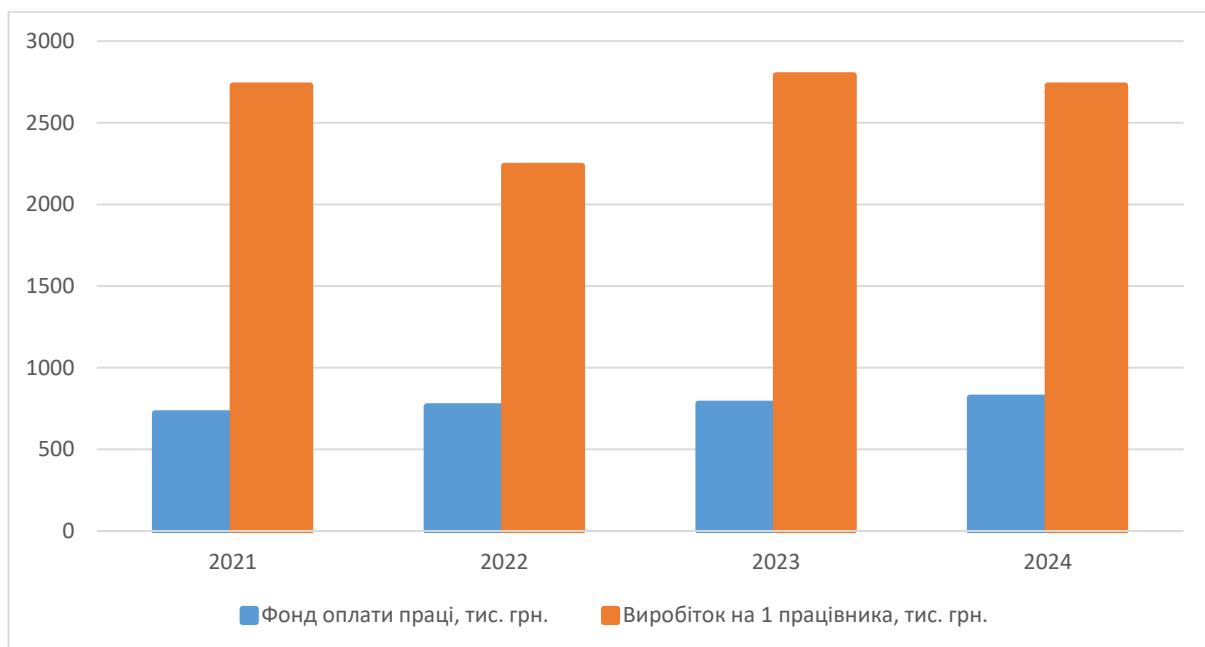

Рис. 2.14. Зміна фонду заробітної плати працівників ТОВ «Трексім» та продуктивності праці (2021-2024 рр.)

Структуру операційних витрат ТОВ «Трексім» в динаміці останніх років можемо проаналізувати за даними з таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Структура витрат на виробництво в ТОВ «Трексім»
за економічними елементами, %

Елементи витрат	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024-2021 (+;-)
1	2	3	4	5	6
1.Матеріальні витрати	2,35	2,86	3,12	3,45	1,1
2.Витрати на оплату праці	65,66	66,73	67,35	68,65	2,99
3.Відрахування на соціальні заходи	6,88	7,44	7,89	8,04	1,16
4.Амортизація	6,33	6,55	6,93	7,22	0,89
5.Інші операційні витрати	18,78	16,42	14,71	12,63	-6,15
6.Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	-

Аналіз даних з таблиці 2.9 дає такі результати: на протязі 2021-2024 рр. найвагомим елементом в структурі операційних витрат ТОВ «Трексім» є витрати на оплату праці, частка яких поступово зростає за період з 65,66 % у 2021 році до 68,65 % у 2024 році. Відхилення становить 2,99 п.п.

Значною є також частка інших операційних витрат, але вона знижується у 2024 році на 6,15 п.п. до показника 2021 року: з 18,78 % до 12,63 %. Далі найбільшу питому вагу мають в структурі цих витрат амортизаційні відрахування, які зросли у 2024 році на 0,89 п.п. з 6,33 % до 7,22 %.

Інші види операційних витрат (матеріальні витрати та відрахування на соціальні заходи) займають незначну питому вагу в загальній структурі витрат протягом усього періоду нашого дослідження.

Зміну частки витрат на оплату праці в структурі операційних витрат можна побачити на рис. 2.15.

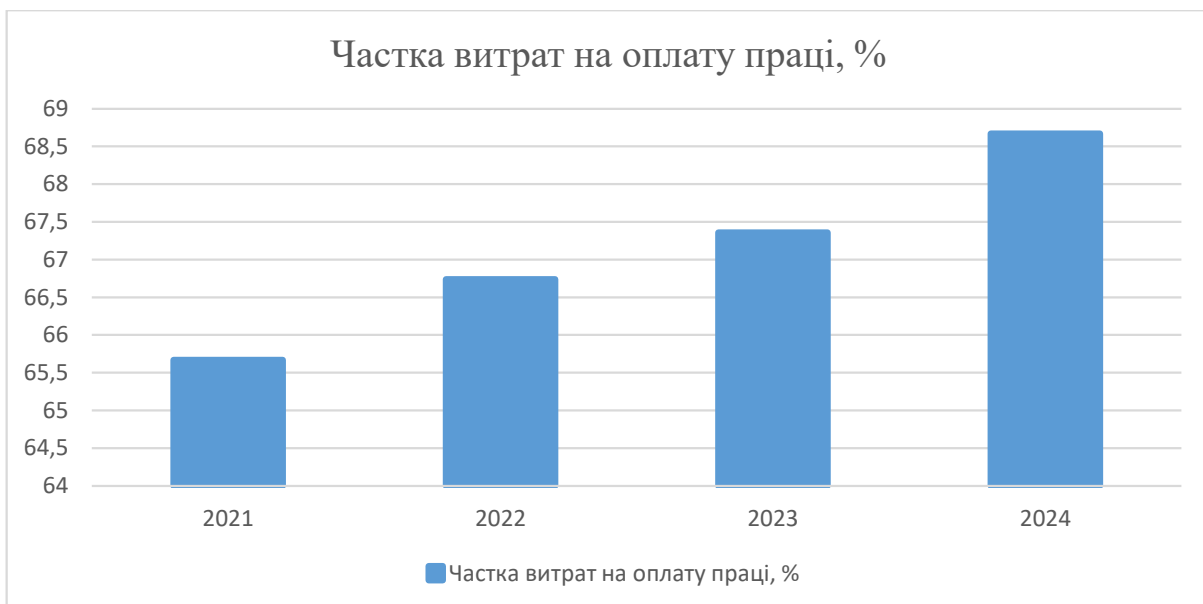

Рис. 2.15. Динаміка частки витрат на оплату праці в ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Зміна частки інших операційних витрат представлена на рис. 2.16.

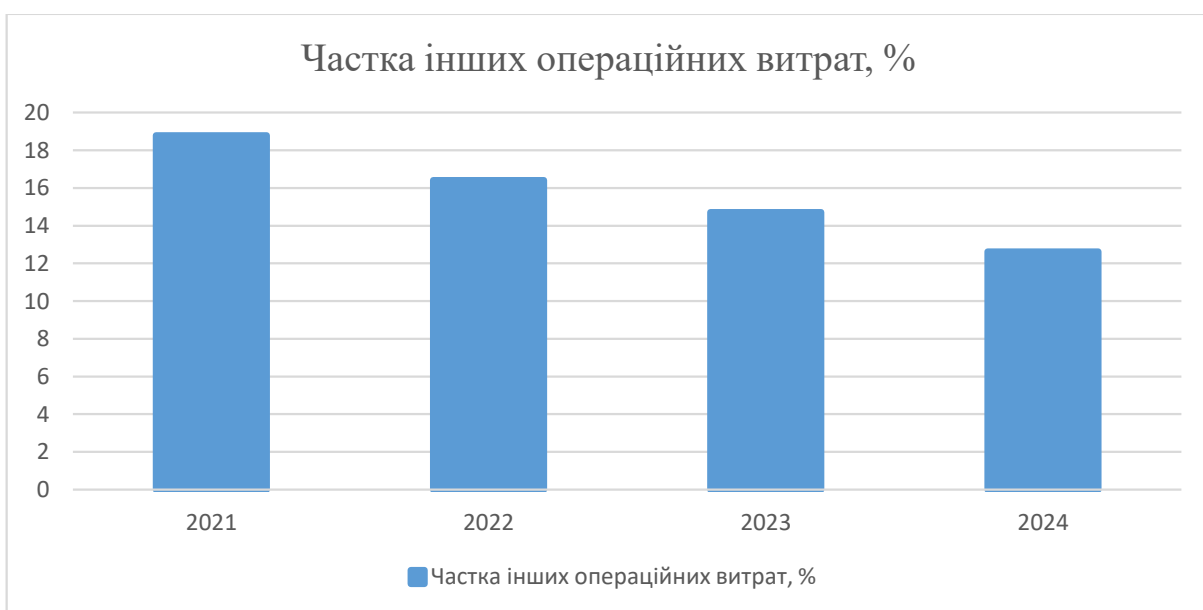

Рис. 2.16. Динаміка частки інших операційних витрат в ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

На рис. 2.17 наочно представлена структура операційних витрат за економічними елементами ТОВ «Трексім» за 2024 рік.

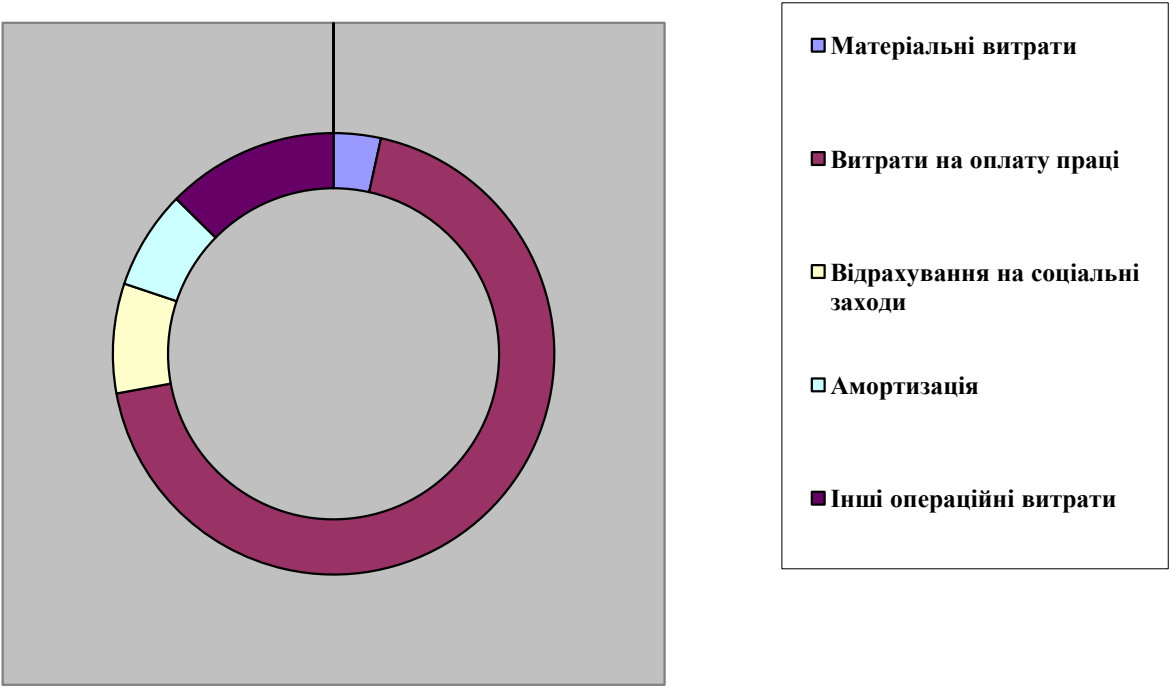

Рис. 2.17. Структура витрат за економічними елементами ТОВ «Трексім» (2024 р.)

Важливого значення для дослідження витрат підприємства та визначення найбільш витратних позицій має аналіз повної собівартості реалізованої продукції, який проведемо за даними в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Повна собівартість реалізованої продукції
ТОВ «Трексім», тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
1. Собівартість реалізованої продукції	4108,20	2314,52	2703,6	2908,3	-29,21
2. Адміністративні витрати	1095,3	1284,7	2206	2155,3	96,78

Продовження табл. 2.10

3. Витрати на збут	112,5	121,8	156,9	178,2	58,4
4. Повна собівартість реалізованої продукції	5316	3721	5066,5	5241,8	-1,39

Аналіз даних з таблиці 2.10 дає такі результати: у ТОВ «Трексім» за останні роки спостерігаємо значне зростання адміністративних витрат з 1095,3 тис. грн. у 2021 році до 2155,3 тис. грн. у 2024 році. Приріст складає 96,78 %. Таке значне зростання пов'язано, передусім, із збільшення обсягів витрат на оплату праці персоналу підприємства.

Витрати на збут в абсолютному виразі не такі значні у порівнянні з адміністративними витратами, проте також мають тенденцію до зростання з 112,5 тис. грн. у 2021 році до 178,2 тис. грн. у 2024 році, приріст становить 58,4 %.

Коливання обсягів собівартості реалізованої продукції мало прямий вплив на зміну повної вартості реалізованої продукції. Тому спостерігаємо зниження зазначених витрат в цілому за період 2021-2024 рр. на 1,39 %. Ілюстрацію цих змін наочно видно на рис. 2.18-2.19.

Рис. 2.18. Динаміка адміністративних витрат ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Рис. 2.19. Динаміка витрат на збут ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Показник витрат на 1 грн. реалізованої продукції показує загальний рівень витрат в обсязі реалізації (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11

Витрати на 1 грн. реалізованої продукції
ТОВ «Трексім», тис. грн.

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Темп приросту 2024р до 2021р, в %
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	5455,81	4470,52	5582,21	5454,23	-0,03
Повна собівартість реалізованої продукції	5316	3721	5066,5	5241,8	-1,39
Витрати на 1 грн. реалізованої продукції, грн.	0,97	0,83	0,91	0,96	-1,03

Аналіз даних з таблиці 2.11 показує нерівномірність змін витрат на 1 грн. реалізованої продукції за різними роками періоду. У 2022 році спостерігається зниження рівня даного показника на 0,15 грн.; у 2023 та 2024 роках значення цього показника зростає на 0,13 грн. В цілому за період 2021-2024 рр. відбулось зниження витрат на 1 грн. реалізованої продукції у ТОВ «Трексім», що позитивно характеризує діяльність підприємства за останні роки. На рис. 2.20 наочно представлена динаміка даного показника.

Рис. 2.20. Динаміка витрат на 1 грн. реалізованої продукції ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Аналіз діяльності ТОВ «Трексім» показує наявність також інших операційних доходів та інших операційних витрат протягом періоду дослідження. В таблиці 2.12 наведені показники інші операційних доходів та інших операційних витрат ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр.

Дослідження показників з таблиці 2.12 показує, що протягом 2021-2024 рр. підприємство отримало інші операційні доходи лише у 2024 році. Однак протягом усього періоду підприємство отримувало інші операційні витрати, обсяги яких змінювались без чітко визначеної тенденції.

Таблиця 2.12

Інші операційні доходи та інші операційні витрати

ТОВ «Трексім» (тис. грн.)

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік	Відхилення 2024-2021, (+; -)
1	2	3	4	5	6
Інші операційні доходи	-	-	-	121,0	-121,0
Інші операційні витрати	123,1	141,1	82,3	110,2	-12,9

Так у 2022 році обсяг інших операційних витрат зріс на 18 тис. грн. у порівнянні з попереднім роком; у 2023 році цей показник зменшився на 58,8 тис. грн; у 2024 році знову відбулось збільшення даного показника на 27,9 тис. грн. Однак в цілому за період дослідження обсяг інших операційних витрат зменшився на 12,9 %.

Зазначені тенденції щодо зміни обсягу інших операційних витрат в ТОВ «Трексім» за 2021-2024 рр. наочно представлені на рис. 2.21.

Рис. 2.21. Динаміка інших операційних витрат ТОВ «Трексім» (2021-2024 рр.)

Аналіз витрат показує здебільшого тенденцію до зростання різних видів витрат досліджуваного підприємства, що потребує формування стратегічних підходів до оптимізації витрат.

Дослідження основних техніко-економічних показників діяльності ТОВ «Трексім», який проведений у 2-му розділі кваліфікаційної роботи свідчить, що розглянуте підприємство працює досить ефективно протягом останніх років. Однак процеси, пов'язані із зростанням витрат підприємства, які мають як суб'єктивний, так і об'єктивний характер, потребують додаткового пошуку шляхів і резервів зниження витрат підприємства та формування відповідної системи превентивних заходів.

РОЗДІЛ III. ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ ВИТРАТ У ТОВ «ТРЕКСІМ»

ТОВ «Трексім» працює на ринку як транспортно-логістична компанія, відповідно, її витрати багато в чому обумовлені коливанням цін на пальне, транспортні послуги, експедирування тощо.

До основних шляхів зниження витрат ТОВ «Трексім» відносяться:

- оптимізація транспортних маршрутів з метою скорочення часу на постачання вантажів;
- для підвищення рівня планування транспортних маршрутів впровадження та використання відповідного програмного забезпечення для автоматизації розрахунків найкоротших маршрутів ;
- скорочення непродуктивних витрат шляхом максимального заповнення транспортних засобів вантажами;
- виключення холостого (порожнього) транспортування шляхом максимального завантаження зворотних маршрутів;
- підвищення рівня ефективності використання палива;
- забезпечення постійного моніторингу та контролю щодо витрат пального, зокрема, із встановленням спеціальних GPS-навігаторів та датчиків рівня палива;
- своєчасне обслуговування транспортних засобів та проведення огляду і превентивних ремонтних заходів;
- придбання та більш широке використання екологічних паливно-ефективних видів транспорту;
- орієнтація на підбір кваліфікованих водіїв транспортних засобів з навичками еко-стилю водіння;
- формування системи мотивації та симулювання для водіїв транспортних засобів з врахуванням показників щодо ощадливого використання паливних ресурсів;

- збільшення переліку експедиторських послуг відповідно до ринкових потреб;
- автоматизація системи управління складським комплексом з метою оптимізації часу на проведення необхідних операцій;
- впровадження безпаперового документообігу;
- автоматизація аналітичних процесів щодо транспортних та логістичних витрат;
- страхування транспортних та логістичних ризиків;
- диверсифікація діяльності підприємства тощо

Для реалізації запропонованих напрямів необхідно розробити та економічно обґрунтувати відповідні заходи, спрямовані на зниження витрат ТОВ «Трексім». Ми пропонуємо впровадити такі заходи.

Захід 1. Збільшення видів послуг підприємства за рахунок рефрижераторних перевезень (з контролем температурних режимів)

ТОВ «Трексім» спеціалізується в основному на перевезенні зерна та лісу. Пропонуємо розширити спектр послуг підприємства за рахунок рефрижераторних перевезень. Такі послуги потребують різні види клієнтів:

1. Підприємства харчової промисловості та торговельні підприємства для доставки продуктів харчування:
 - м'ясо та ковбасні продукти;
 - молоко та молочні продукти;
 - овочі та овочеві суміші;
 - фрукти та ягоди;
 - заморожені напівфабрикати;
 - риба та морепродукти;
 - морозиво
 - напої;
 - кондитерські вироби скороченого терміну зберігання тощо;

2. Аптеки та медичні заклади, які потребують доставки наступної продукції із збереженням відповідних температурних режимів :
 - вакцини;
 - інсулін;
 - кров;
 - плазма;
 - медикаменти тощо.
3. Косметичні компанії для постачання таких видів продукції чутливих до змін температурних режимів
 - креми;
 - сироватки тощо
4. Садові центри та фермерські господарства потребують послуг доставлення рефрижераторами для таких видів продукції:
 - зрізані квіти;
 - саджанці;
 - розсада та ін.
5. Хімічні підприємства потребують таких послуг для наступних видів продукції та ресурсів:
 - Лаки;
 - Фарби;
 - Хімічні сполуки та ін.

Це орієнтовний перелік підприємств, які користуються послугами доставки продукції та ресурсів із збереженням певних температурних режимів.

На балансі підприємства є різні види транспортної техніки. Для реалізації даного заходу підприємству необхідно придбати відповідний транспортний засіб, наприклад, вживаний малотоннажний рефрижератор (до 3,5 т) Volkswagen Crafter вартістю 380 тис. грн.

Вихідні дані для розрахунку ефективності діяльності від реалізації цього заходу відображені в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Вихідні дані для розрахунку

Показники	Од. вим.	Значення показника
1.Капітальні витрати для придбання рефрижератора (КВ)	грн.	380 000
2.Норма амортизації устаткування	%	15
3.Ставка дисконтування	%	16

Впровадження нового виду послуги дасть можливість, за прогнозами фахівців, збільшити обсяги реалізованої продукції на 5 %, що дає можливість зменшити витрати підприємства за рахунок скорочення умовно-постійних витрат. Питома вага умовно-постійних витрат в собівартості реалізованої продукції в 2024 році становить 39 %. Приріст умовно-постійних витрат у плановому році відповідно до прогнозів фахівців підприємства становить 0,5 %.

Розрахунок зміни витрат підприємства, внаслідок реалізації даного заходу включає такі етапи:

1) Питома вага умовно-постійних витрат в плановому періоді визначається за формулою:

$$\text{Частка УПВпл.} = \text{Частка УПВб.} \times (\text{ПрирістРП} - \text{ПрирістУПВ}) / \text{ПрирістРП} \quad (3.1),$$

де Частка УПВпл. – питома вага умовно-постійних витрат у плановому році;

Приріст РП – приріст (у відсотка) обсягу реалізованої продукції в плановому році;

Приріст УПВ – приріст умовно-постійних витрат у плановому році.

$$\text{Частка УПВпл.} = 39 \times (5 - 0,5) / 5 = 39 \times 4,5 / 5 = 35,1 \text{ (\%)}$$

2) Відносна економія умовно-постійних витрат у плановому році визначається за наступною формулою:

$$\Delta E_{\text{УПВ}} = \text{С/с баз.} \times \text{Частка УПВпл./100} \times \text{Приріст РП/100} \quad (3.2)$$

$$\Delta E_{\text{УПВ}} = 5241,8 \times 35,1/100 \times 5/100 = 91,99 \text{ (тис. грн.)}$$

Економія витрат від запропонованого заходу внаслідок економії умовно-постійних витрат складе 91,99 тис. грн.

3) Річний економічний ефект від реалізації даного заходу складе:

$$E_{\text{річ.}} = \Delta E_{\text{УПВ}} - E_{\text{н}} \times \Delta \text{КВ}, \quad (3.3)$$

де $E_{\text{н}}$ – коефіцієнт ефективності капіталовкладень;

$\Delta \text{КВ}$ – обсяг капіталовкладень.

$$E_{\text{річ.}} = 91,99 - 0,15 \times 380 = 91,99 - 57 = 34,99 \text{ (тис. грн.)}$$

4) Витрати на РП в базисному 2024 році склали 5241,8 тис. грн. (повна собівартість реалізованої продукції):

$$\text{Витрати на РП базові} = \text{Повна с/с РП} \quad (3.4)$$

5) Об'єм змінних витрат в базовому 2024 році:

$$\text{Витрати зм. баз.} = \text{С/с баз.} - \text{Витрати пост. баз.} \quad (3.5)$$

$$\text{Витрати зм. баз.} = 5241,8 - 39 \% \times 5241,8 / 100 =$$

$$5241,8 - 2044,30 = 3197,5 \text{ (тис. грн.)}$$

6) Постійні витрати в базовому 2024 році:

$$\text{Витрати пост. пл.} = \text{Витрати пост. баз.} = 2044,3 \text{ (тис. грн.)} \quad (3.6)$$

7) Обсяг змінних витрат в плановому році:

$$\text{Витрати зм. пл.} = \text{Витрати зм. баз.} * \text{Темп росту} / 100 \quad (3.7)$$

$$\text{Витрати змінні план.} = 3197,5 * 1,05 = 3357,37 \text{ (тис. грн.)}$$

8) Собівартість продукції в плановому році:

$$\text{с/с пл.} = \text{Витрати пост. пл.} + \text{Витрати зм. пл.} \quad (3.8)$$

$$\text{с/с пл.} = 2044,3 + 3357,37 = 5401,67 \text{ (тис. грн.)}$$

9) Обсяг реалізованої продукції в плановому році з врахуванням темпів зростання:

$$\text{Обсяг РПпл.} = \text{Обсяг РПбаз} \times \text{ТПР} \quad (3.9)$$

$$\text{Обсяг РПпл.} = 5454,2 \times 1,05 = 5727,23 \text{ (тис. грн.)}$$

10) Прибуток плановий

$$\text{Ппл.} = \text{Обсяг РПпл.} - \text{с/с пл.} \quad (3.10)$$

$$\text{Ппл.} = 5727,23 - 5401,67 = 325,56 \text{ (тис. грн.)}$$

11) Приріст прибутку в плановому році:

$$\Delta\Pi = \Pi_{\text{пл.}} - \Pi_{\text{баз.}} \quad (3.11)$$

Прибуток в базовому 2024 році:

$$\Pi_{\text{баз.}} = 212,4 \text{ (тис. грн.)}$$

$$\Delta\Pi = 325,56 - 212,4 = 113,16 \text{ (тис. грн.)}$$

Приріст обсягу прибутку від впровадження даного заходу внаслідок економії умовно-постійних витрат складе 113,16 тис. грн.

1) Розрахунок дисконтованого періоду окупності інвестиційних коштів проведемо за даними в таблиці 3.1. Ставка дисконтування прийнята на рівні середньої ставки за депозитними вкладками та з відсотками на ризик– 16 %.

Інвестиційні кошти – 380 тис. грн.

Прибуток 113,16 тис. грн.

Сума амортизаційних відрахувань за рік:

$$380 \times 15 \% / 100\% = 57 \text{ (тис. грн.)}$$

Сума грошового потоку щорічно складає:

$$\Gamma\Pi = \text{Прибуток} + \text{Амортизаційні відрахування} \quad (3.12)$$

$$113,16 + 57,00 = 170,16 \text{ тис. грн.}$$

В таблиці 3.2 наведені результати розрахунку коефіцієнтів дисконтування за роками інвестиційного проєкту, дисконтовані суми грошових потоків та дисконтовані інвестиційні кошти

Таблиця 3.2

Дисконтовані інвестиційні кошти (ДІК) та дисконтований грошовий потік (ДГП)

Рік реалізації проєкту (t)	Коефіцієнт дисконтування (d)	ДІК, тис. грн.	ДГП, тис. грн.
1	0,862	$380,00 \times 0,862 = 327,56$	$170,16 \times 0,862 = 146,68$
2	0,743	-	126,43
3	0,641	-	109,07
4	0,552	-	93,93
5	0,476	-	80,99
Всього	-	327,56	557,1

Чистий дисконтований дохід (ЧДД) проєкту становить:

$$\text{ЧДД} = \text{ДІК} - \text{ДГП} \quad (3.13)$$

$$\text{ЧДД} = 557,1 - 327,56 = 229,54 \text{ тис. грн.}$$

Індекс дохідності становить:

$$\text{ДІД} = \text{ДГП} / \text{ДІК} \quad (3.14)$$

$$= 557,1 / 327,56 = 1,7$$

Дисконтований період окупності:

$$\text{ДПО} = \text{ДІК} / \text{ДГП серед.} \quad (3.15)$$

$$\text{ДПО} = 327,56 / (557,1 : 5) = 327,56 / 111,42 = 2,9 \text{ (років)}$$

Збільшення видів послуг підприємства за рахунок рефрижераторних перевезень (з контролем температурних режимів) приведе до економії витрат на суму 91,99 тис. грн. Термін окупності додаткових капітальних вкладень, які необхідні для реалізації заходу, складе 2,9 років.

Захід 2. Скорочення витрат на енергоспоживання за рахунок встановлення сонячних панелей, інвертора та акумуляторів.

Під час широкомасштабного вторгнення РВ в Україну відбуваються постійні удари по енергетичній структурі. Вітчизняна економіка зазнає значних втрат внаслідок коливань енергопостачання. Внаслідок цього зростають витрати підприємства та тарифи на вартість електроенергії для промислових споживачів і ці тенденції будуть тільки посилюватись.

Пропонуємо для ТОВ «Трексім» впровадити незалежну систему енергогенерування, що передбачає придбання сонячних батарей, інвертора та накопичувальних акумуляторів. Такий захід дозволить підприємству скоротити на 85 % споживання електроенергії з загальної мережі.

Щоденне споживання електроенергії – 110 кВт-год. Вартість в середньому – 6,9 грн за 1 кВт-год.

В плановому періоді 365 календарних днів, у тому числі: 102 вихідних і 11 святкових.

Ефективний фонд роботи підприємства:

В днях:

$$\Phi_e = K\text{-ть календ. днів} - K\text{-ть вихідних днів} - K\text{-ть святкових днів} \quad (3.16)$$

$$\Phi_e = 365 - 102 - 11 = 252 \text{ (днів)}$$

Планове споживання електроенергії за рік:

$$252 \text{ днів} \times 110 \text{ кВт-год} \times 6,9 = 191\,268 \text{ грн.}$$

Розрахунок економії витрат на електроенергію внаслідок впровадження другого заходу проведемо за даними таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Вартість матеріалів, обладнання та монтажних робіт

Назва	Кількість	Ціна за одиницю, грн.	Загальна сума, грн
Панелі сонячні (ФЕМ)	10 шт.	4400	44000
Інвертор Deye (гібридний)	1 шт.	52 800	52800
Акумулятори	5 шт.	35 200	176 000
Монтаж інвертора та акумуляторів	-	-	44000
Матеріали та обладнання (кріплення, кабель тощо)	-	-	22000
Роботи по монтажу ФЕМ та обладнання	-	-	26 400
Транспортування обладнання	-	-	4000
Всього:			369200

Отже капітальні вкладення в систему енергогенерування становлять 369,2 тис. грн.

Економія витрат на електроенергії щорічно складе:

$$\Delta C = \text{Планове споживання електроенергії за рік} \times \text{Відсоток економії} \quad (3.17)$$

$$\Delta C = 191\,268 \text{ грн.} \times 85 \% / 100\% = 162\,577,8 \text{ грн.}$$

Розрахунок дисконтованого періоду окупності інвестиційних коштів проведемо за даними в таблиці 3.3. Ставка дисконтування прийнята на рівні середньої ставки за депозитними вкладами та з відсотками на ризик– 16 %.

Інвестиційні кошти – 369,2 тис. грн.

Сума грошового потоку щорічно складає 162, 58 тис. грн. на рівні економії витрат на оплату електроенергії з загальної електромережі.

Результати розрахунку наведені таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

Дисконтовані інвестиційні кошти (ДІК) та дисконтований грошовий потік (ДГП)

Рік реалізації проекту (t)	Коефіцієнт дисконтування (d)	ДІК, тис. грн.	ДГП, тис. грн.
1	0,862	$369,2 \times 0,862 = 327,56$	$162,58 \times 0,862 = 140,14$
2	0,743	-	120,80
3	0,641	-	104,37
4	0,552	-	89,74
5	0,476		77,38
Всього	-	318,25	532,43

Чистий дисконтований дохід (ЧДД) проекту становить:

$$\text{ЧДД} = 532,43 - 318,25 = 214,18 \text{ тис. грн.}$$

Індекс дохідності становить:

$$\text{ДІД} = 532,43 / 318,25 = 1,67$$

Дисконтований період окупності:

$$\text{ДПО} = 318,25 / (532,43 : 5) = 318,25 / 106,48 = 3 \text{ (років)}$$

Скорочення витрат на енергоспоживання за рахунок встановлення системи енергогенерації складе 162,58 тис. грн. Термін окупності капіталовкладень – 3 роки.

Загальна економічна ефективність запропонованих заходів щодо економії витрат підприємства відображена в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Економічна ефективність заходів щодо скорочення витрат у
ТОВ «Трексім»

Захід	Економія витрат, тис. грн.
1. Збільшення видів послуг підприємства за рахунок рефрижераторних перевезень (з контролем температурних режимів)	91,99
2. Скорочення витрат на енергоспоживання за рахунок встановлення сонячних панелей, інвертора та акумуляторів.	162,58
Усього:	254,57

Сумарне скорочення витрат становить 254,57 тис. грн.

ВИСНОВКИ

Кваліфікаційна робота присвячена питанням скорочення витрат в діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання. У теоретичній частині роботи, у першому розділі, який має назву: «Економічна природа витрат підприємства» визначено сутність витрат, розглянуто теоретичні підходи до визначення витрат науковцями, досліджено роль та значення скорочення витрат в діяльності сучасного підприємства, виділені основні види витрат підприємства.

У другому розділі кваліфікаційної роботи «Динаміка зміни рівня витрат у ТОВ «Трексім» наведені основні техніко-економічні показники досліджуваного підприємства; зроблений аналіз різних витрат підприємства ТОВ «Трексім» в динаміці останніх років та проаналізовані причини змін у тенденціях показників.

Аналіз показує, що обсяг реалізованої продукції щорічно змінюється, проте немає чітко вираженої тенденції. В цілому за досліджуваний період обсяги реалізованої продукції знизились на 0,03 %.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів зростає на 0,45 % за період нашого дослідження, а показник фондівіддачі не має чітко вираженої тенденції до змін.

Показник фондоозброєності змінюється відповідно до зміни середньорічної вартості основних фондів: спостерігається зростання даного показника з 2021 по 2023 роки та його зменшення у 2024 році. Разом з тим за весь досліджуваний період даний показник збільшився на 0,45 %.

Фондорентабельність змінюється без чітко вираженої тенденції: зростає у 2022 році та знижується протягом 2023 і 2024 років. В цілому за період 2021-2024 рр. спостерігається збільшення даного показника на 51,28 %.

Підприємство ТОВ «Трексім» щорічно отримує прибуток від реалізації продукції, який зростає за 2021-2024 рр. на 51,94 %, що свідчить про ефективність діяльності даного підприємства.

Аналіз також показує, що в ТОВ «Трексім» відбулись зміни у обсягах повної собівартості реалізованої продукції. Зниження повної собівартості за 2021-2024 рр. становить 1,39 %.

Суттєвого зростання зазнає прибуток від операційної діяльності, який протягом періоду має неоднозначні тенденції до змін, загалом прибуток від операційної діяльності зріс на 1211,76 % за 2021-2024 рр.

Прибуток до оподаткування тотожний прибутку від операційної діяльності. ТОВ «Трексім» отримувало чистий прибуток за весь період дослідження. Показник чистого прибутку значно збільшився за весь період 2021-2024 рр. на 1235,77 %.

Коефіцієнт поточної ліквідності протягом періоду дослідження має тенденцію до постійного зростання і в 2024 році приріст показника становить 9,13 % до 2021 року. Значення даного показника знаходиться в межах рекомендованих значень.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також увесь час є в межах рекомендованого значення та має тенденцію до збільшення на 2,17 % у 2024 році до показника 2021 року.

Натомість показник абсолютної ліквідності протягом усього періоду має значення, які менші рекомендованих і це є свідченням про наявність певних проблем у розвитку даного підприємства, хоча значення даного показника зростають на 17,92 % у 2024 році.

Значення усіх коефіцієнтів фінансової стійкості та залежності на даному підприємстві показують, що власний капітал ТОВ «Трексім» є основним джерелом інвестування його діяльності, підприємство не використовує позикові кошти, усі розраховані коефіцієнти знаходяться в межах рекомендованих значень.

Найвагомішим елементом в структурі операційних витрат ТОВ «Трексім» є витрати на оплату праці, частка яких поступово зростає за період з 65,66 % у 2021 році до 68,65 % у 2024 році. Відхилення становить 2,99 п.п.

Значною є також частка інших операційних витрат та витрати на амортизаційні відрахування. Інші види операційних витрат (матеріальні витрати та відрахування на соціальні заходи) займають незначну питому вагу в загальній структурі витрат протягом усього періоду нашого дослідження.

Коливання обсягів собівартості реалізованої продукції мало прямий вплив на зміну повної вартості реалізованої продукції. Тому спостерігаємо зниження зазначених витрат в цілому за період 2021-2024 рр. на 1,39 %.

Аналіз показує нерівномірність змін витрат на 1 грн. реалізованої продукції за різними роками періоду. В цілому за період 2021-2024 рр. відбулось зниження витрат на 1 грн. реалізованої продукції у ТОВ «Трексім», що позитивно характеризує діяльність підприємства за останні роки.

В третій частині роботи «Шляхи зниження витрат у ТОВ «Трексім» визначені основні напрями зниження витрат досліджуваного підприємства та обґрунтовані заходи щодо зменшення рівня витрат ТОВ «Трексім», до яких відносяться:

1. Збільшення видів послуг підприємства за рахунок рефрижераторних перевезень (з контролем температурних режимів).
2. Скорочення витрат на енергоспоживання за рахунок встановлення сонячних панелей, інвертора та акумуляторів.

Сумарна економія витрат від реалізації цих заходів становить 254,57 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий Кодекс України. Редакція від 15.04.2026, підстава - [4835-IX](#) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 4.03.2026р.)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року № 73.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <http://buhgalter911.com>. (дата звернення 4.03. 2026р.)
4. Бутинець Ф. Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління. *Проблеми теорії та методології Бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 1. С. 11–18.
5. Голов С. Ф. Чи перешкоджає П(с)БО 16 «Витрати» економічній роботі на підприємстві? *Бухгалтерський облік і аудит*. 2007. № 5. С. 3–10.
6. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами : навчально-методичний посібник; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. Київ : КНЕУ. 2002. 131 с. ISBN 966-574-390-2.
7. Дербін Е. Ф., Кілієвич О. І. Економічна теорія і державний сектор: теорія, практика, термінологія, джерела : навч. посіб., Київ : УАДУ при Президентові України, 1997. 108 с.
8. Дерій В. А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, Екон. думка», 2009. 272 с.
9. Дідоренко Т. В. Сутність витрат як об'єкта бухгалтерського обліку Молодий вчений. 2015. № 1. С. 78–82.
10. Завгородній В. П., Савченко В.Я. Бухгалтерський облік, контроль і аудит в умовах ринку. 2-ге вид. Київ : Фірма «ДІКсі», 1997. 832 с.
11. Маниліч М. І., Миронюк М.І. Собівартість продукції: теоретичний аспект URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpn/2012_8/01SPTA.pdf. (дата звернення 5.03. 2026р.)

12. Нападовська Л. В. Управлінський облік : підручник Київ : Книга, 2004. 544 с.
13. Павликівська О. І. Облік і аудит виробничих витрат (на прикладі підприємств цукрової промисловості): дис. канд. екон. наук: 08.06.04. Тернопіль, 2002. 253 с.
14. Родіна О. В. Сучасні підходи до визначення сутності категорії «витрати». *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. № 9. С. 1181–1186.
15. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2002. 131 с.
16. Бачинський В. І., Кузьмінська К. І. Системи таргет-костінг та кайзден-костінг та особливості їх застосування на підприємствах гірничо-збагачувального комплексу. *Економічні науки. Серія “Облік і фінанси*. 2011. Випуск 8 (29). Ч. 1. С. 156-161.
17. Бутинець Ф. Ф., Давидюк Т. В., Канурна З. Ф., Малюга Н. Бухгалтерський управлінський облік. Житомир : ПП “Рута”, 2005. 480 с.
18. Гуцайлюк С. В. Планування собівартості продукції на промисловому підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 2. С. 32-44.
19. Куцик П.О., Чабанюк О.М. Собівартість послуг як об’єкт калькулювання: теоретичний та практичний аспект. URL : http://ecrimea.crimea.edu/arhiv/2011/econ_2_2011/055_kutsyk.pdf (дата звернення 5.03. 2026р.)
20. Макарук Ф. Класифікація витрат ринків: управлінський аспект. URL: http://econa.at.ua/Vypusk_6/makaruk.pdf (дата звернення 5.03. 2026р.)
21. Мочерний С. В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник. Т. 2. Львів : Світ, 2006. 568 с.
22. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Підруч. Для студ. вищ. навч. зал. К.: Книга, 2004. 544 с
23. Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.

24. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : Навч. посібник. К. : КНЕУ, 2006. 526 с.
25. Завгородний В.П. Бухгалтерский учет в Украине : учеб. пособие для студентов вузов. 5-е изд., доп. и перераб. К. : Издательство А.С.К., 2003. 847 с.
26. Мацибора В.І. Економіка сільського господарства : підручник. К. : Вища шк., 1994. 415 с.
27. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: підручник. Київ : ЦУЛ, 2002. 656 с.
28. Міценко Н.Г., Мизгала С.В. Собівартість як економічна категорія та її місце серед витрат підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. № 19(4). 2009. С. 129-132.
29. Точонов І.В., Наумова Л.О. Роль собівартості продукції у формуванні ціни. *Збірник наукових праць ДонНАБА*. № 1. 2017. С. 68-73.
30. Артамонова Н.С., Доба Н.М. Впровадження сучасних методів управління витратами задля забезпечення конкурентних переваг. *Економіка: реалії часу*. №3 (8). 2013. С. 16-21.
31. Орлов О.А. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. К.: Скарби, 2002. 336 с.
32. Микитюк Л. Деякі аспекти системного підходу до вивчення витрат. *Економіст*. 2006. № 4. С. 12-17.
33. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1: Монографія. Х.: ВД "Інжек", 2006. 368 с.
34. Чухліб А.П., Кабушкін Ю.П. Сутність і природа витрат на виробництво. *Фінанси України*. 1997. №9. С.30–34.
35. Фаріон В. Я. Сутність витрат як економічної категорії. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. *Економічні науки*. 2013. Вип. 1 (49). С. 44–47
36. Семенова В.Г., Семенова К.Д. Використання моделей одного часового ряду для прогнозування економічних показників у сучасних умовах. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Випуск 3

(26). С. 334-341.

37. Семенова В.Г. Інноваційний розвиток підприємств в контексті диверсифікації діяльності. *Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. праць*. Одеса : Одеський національний економічний університет. 2019. № 2-3 (70-71). С. 219-226.

38. Живко З.Б., Ревак І.О., Живко М.О. Контрольно-ревізійна діяльність : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2012. 496 с.

39. Зубкова В. І. Економіка підприємства: навч. посіб. – К.: Освіта, 2012. – 300 с.

40. Єргіна С. М. Управлінське рішення щодо витрат у собівартості продукції. *Фінанси України*. 2014. № 2. С. 10-25.